

ALEMDAĞ'DA VAR BİR YILAN

SAİT FAİK ABASIYANIK

Hazırlayan
Büşra Tan E.

✕ @ f / otukennesriyat

YAYIN NU: 2246

EDEBÎ ESERLER: 1141

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI

SERTİFİKA NU: 49269

ISBN: 978-625-408-863-6 978-625-408-854-4 (Tk)

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®

İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: [0212] 251 03 50

Genel Müdür: Ertuğrul Alpay

Genel Yayın Yönetmeni: Göktürk Ömer Çakır

Editör: Ayşegül Karayama

Kapak Tasarımı: Harun Tan

Dizgi-Tertip: Çelebi Şenel

Baskı: Yıldız Mücellit Matbaa ve Yayın Sanayi AŞ
Maltepe Mah. Gümüşsuyu Cad. Dalgıç Çarşısı Apt.
Nu: 3/4 Zeytinburnu / İstanbul
Tel: [0212] 613 17 33
Sertifika Nu: 46025

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir.
Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği
akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya
tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya
edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Sait Faik Abasıyanık (18 Kasım 1906 – 11 Mayıs 1954): Modern Türk edebiyatının öncü yazarlarından olan Sait Faik Abasıyanık, 1906 yılında Adapazarı'nda dünyaya geldi. Babası Mehmet Faik Bey, annesi Makbule Hanım'dır. 1924 yılında ailesinin İstanbul'a göç etmesiyle birlikte yaşamını burada sürdüren yazar, 1931 yılında babasının isteği üzerine eğitim için Avrupa'ya gitti. Avrupa dönüşü kendisini yazarlığa veren Abasıyanık'ın ilk kitabı *Semaver*, 1936 yılında yayımlandı. İlerleyen yıllarda başta öykü olmak üzere roman, deneme, şiir gibi farklı türlerde de eserler kaleme alan Abasıyanık, 11 Mayıs 1954'te İstanbul'da vefat etti.

Büşra Tan E.: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı bölümünden mezun oldu. Bugüne kadar kaleme aldığı eleştiri yazıları ve söyleşileri *Sanat Kritik*, *Sanat Mecmuası*, *Gazete Duvar*, *KE Dergi*, *Türk Dili* gibi çeşitli mecralarda yayımlandı. Osmanlı Türkçesinden yaptığı kimi dil-içi aktarımlar farklı yayınevleri tarafından yayımlandı.

SUNUŞ

Modern Türk edebiyatının en önemli yazarlarından biri olan Sait Faik Abasıyanık, bugüne ışık tutan; yazdıkları, konu edindikleri ve tartışmaya açtıklarıyla sadece bir dönemi değil, aynı zamanda bütün bir edebi kanonu derinden etkilemiş özel bir yazardır. Gerek hayat hikâyesindeki iniş çıkışlar gerekse metinlerinde işlediği konularla kendisine özel bir alan inşa eden Sait Faik, üzerine çokça düşünülmeyi, çokça tartışılıp hakkında yeni çalışmalar yapılmasını sonuna kadar hak eden bir isimdir.

18 Kasım 1906'da Adapazarı'nda dünyaya gelen Sait Faik, babasının özel işleri dolayısıyla özellikle Marmara ve Ege bölgesinde birçok şehirde bulunmuş, hayatı hemen her dönem farklı bir bölgede geçmiştir. Nihayetinde ailenin İstanbul'a yerleşmesiyle artık gideren İstanbullu bir yazar hüviyeti kazanan Sait Faik, daha sonra türlü vesilelerle yurt dışında da bulunmuş, başta Fransa olmak üzere önemli Avrupa ülkelerini sık sık ziyaret etmiştir. Bu hayat tecrübesi onun için oldukça önemli olmakla birlikte ilerleyen yıllarda yazım serüvenini de derinden etkilemiştir.

Fransa'da geçen yılların ardından babasının isteğiyle İstanbul'a dönen ve burada birtakım maddi girişimlerde bulunan Sait Faik Abasıyanık, nihayetinde türlü maceradan sonra yazar olmaya karar vermiş ve kişisel hayatında yeni bir safhaya geçmiştir. Önce babasının kaybı, ardından aile işlerini annesinin yürütmeye başlaması ona daha fazla serbest zaman tanırken dost çevresi de yazarlık konusun-

da kendisini yüreklendirmiş, böylelikle art arda yeni metinler üreten bir yazar olarak Sait Faik'in önü açılmıştır.

1936'da yayımlanan *Semaver* ile kendisinden sıkça söz ettirmeye başlayan Sait Faik Abasıyanık, daha sonra *Sarıncı*, *Şahmerdan*, *Lüzumsuz Adam* gibi kitaplarla yolculuğuna devam etmiş, vefatına kadar üretmekten hiç geri durmamıştır. Başta öykü olmak üzere roman, şiir ve deneme gibi farklı türlerde de kalem oynatan Sait Faik, hayatının önemli bir bölümünü Burgazada'da kendisiyle özdeşleşen evinde geçirmiş, arkasında büyük bir edebi miras bırakmıştır.

Sait Faik Abasıyanık külliyyatını yayına hazırlarken yazarın hayattayken yapılan son baskılarını esas aldık ve bugün için artık anlamı bilinmeyen kimi kelime ve tamamları dipnotlarda gösterdik. Bununla birlikte yazarın imlasını korumaya ve onun kelime ve yazım tercihlerini korumaya özen gösterdik. Kendisine özgü bir dil geliştiren Sait Faik, şüphesiz Türkçenin en önemli yazarlarından biri olarak ön plana çıktığı için bu hassasiyet göstermeyi kendimize birer borç bildik.

Bugün artık herkes için bir başucu yazarı olarak görülebilecek Sait Faik Abasıyanık kitaplarını yayına hazırlarken benden desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen annem Senay, babam İbrahim; ablalarım Gizem ve Gözde'ye; Cemal Ünlü ve Soykan Demir Ünlü'ye çok teşekkür ederim. Benzer şekilde birlikte çalışmaktan mutluluk duyduğum editörüm Ayşegül Karayama ve Ötüken Neşriyat'a da hassasiyetleri için teşekkür ederim.

Yeniden Sait Faik, yeniden öykü!

Büşra Tan E.
Şişli, 2024

ÖYLE BİR HİKÂYE

Sinemadan çıktığım zaman yağmur yine başlamıştı. Ne yapacağım? Küfrettim. Ana avrat küfrettim. Canım bir yürümek istiyordu ki... Şoförün biri:

“Atikali, Atikali!” diye bağırdı.

Gider miyim Atikali’ye gecenin bu saatinde, giderim. Atladım şoförün yanma. Dere tepe düz gittik. Otomobilin buğulu, damlalı camlarında kırmızı, sarı, yeşil, türlü ışıklar görerek, bir renk dalgası içinde Atikali’ye vardık.

Şişli’de Bomonti durağından yüz adım yürüsem evime varır, iki yorganlı yatağımın çukuruna büzülür, dostum Panco’yu düşünürüm. Şimdilik başka kimsem yok. İstanbul adalarının birinde hasta anam yatar döşğinde. Kara köpeğim de karyolasının altında onu ve beni bekler. Panco, Çilek isimli bir sokakta oturur. Futbol oyunları görür rüyasında. Yahut da yine rüyasında pişpirik oynar. Ben gece yarısından sonra yağmurlu bir havada Atikali’deyim. Sözümona bir bulvar üstündeyim. Yürüyorum. Yağmur yağıyor da yağıyor. Evet, yağmurun, yalnızlığın, Atikali’nin hakkı var: Uzaklaştıkça anamı, Panco’yu, köpeğim Arabı daha çok özlüyorum.

Üçü de uykudadır. Annem horluyor, Arap uyanmış, sokağa kulak veriyor, Panco rüya da görmüyor, demincek attım.

Ben, iki insan ve bir hayvan düşünerek yağmurun altında, Atikali’nin bilmediğim sokaklarına sapıyorum. Bek-

çi düdükleri geliyor. Bir evden deli gibi birisi fırlıyor. Üstüne çullanıyor.

“Dostumu öldürdüm abi,” diyor. “Sakla beni.”

Paltomun cebini gösteriyorum. Dikişlerinden yağmur girmiş, sabahki yediğim simidin susamları kokan cebimi. Girip kayboluyor.

“İsmin ne senin?” diye sesleniyorum cebime:

“Hidayet.”

“Neden öldürdün; Hidayet?”

“Seviyordum be abi!”

“Nasıl seviyordun; Hidayet!”

“Deli gibi be abi! Gün onunla ağarıyordu. Ben susam helvası satarım abi gündüzleri. Cebin de mis gibi simit kokuyor abi. Gün onunla ağarır; onunla kararır. Bir dakkam yoktu onu düşünmediğim. Abi, rüyada gibi yaşadım. Her laf gelir gider ona dayanırdı. İnsanlar bana bir laf söylerdi. O ne cevap verebilir, diye düşünürdüm. Bir şey alacak olsam o alır mıydı acaba? derdim. Bir şey yesem içime sinmezdi. Biri yol sorsa o gösterir miydi diye kafama sormayınca ve içimde o, yol göstermeyince aptal aptal bakardım. Bir güzel şey görsem ona göstermezsem, gösteremediğim için zevk alamazdım güzel şeyden.”

“İsmi ne idi?”

“Pakize.”

“Sonra Hidayet?”

“Sonra abi... Hava kararır. Susam helvalarını kahveye bırakır, iki bardak şarap içmeye koşardım. Afyon mu kaptardı pezevenk meyhaneci nedir, içer içmez Pakize karşıma dikiliverirdi capcanlı, ısıcacak.”

“Sahiden mi?”

“Yok be yalancık, hülyadan be abi! Artık konuşur dururdum abi.”

“Sus, gelen var, Hidayet.”

Hidayet paltomun cebinde bir susam tanesi gibi büzülürdü.

Yağmur dinmişti. Ortalık bir parça ağarmış gibi idi.

Hidayet cebimden seslendi:

“Anlatayım mı ötesini abi?”

“Anlatma, yeter bu kadarı.”

“Peki abi, sustum. Nasıl istersen abi. Ama anlat beni Panco’ya emi?”

“Anlatırım Hidayet.”

“Ama ötesi daha kıyak abi.”

“Ötesini ben uydururum Hidayet. Sen çık cebimden. Palto da ıslandı. İkinizi birden kaldıramıyorum, yoruldum.”

“Peki abi.”

Cebimdeki susam pire oldu. Fatih Camii avlusunun çitlembik ağacının dibine doğru fırladı gitti. Karanlıkta bir kıvılcım, kara bir kıvılcım gibi pırıldadı.

Bir oh çektim. Rahatlamıştım. Keyiflenmiştim. Panco’ya domuzuna bir hikâye anlatacaktım: Hidayet Pakize’nin ta kalbine bir vuruşta kocaman bir çivi saplamıştı. Başka çaresi yoktu. Susam helvaları yiyen çocuklar, kadınlar Hidayet’ten bu hikâyeyi beklemezlerdi. Susam helvası karın doyurmazdı. Pakize susam helvacıya da varamam a, demişti. Seviyormuş... Sevgi karın doyurur mu? Hidayet o akşam süslenmiş, Taksim’e çıkmıştı. On sekiz lira otuz yedi kuruş parası vardı. Bir meyhaneye girdi içti de içti. İçtikçe Hidayet’e koydu. Artık minareye baktığı zaman minarenin aleminin göğe doğru yükselişini Pakize ilen bir bulutsuz ay mehtaplı gecede seyretmeyecekti, demek. Hırkaîşerif’e bu yol mu gider diye bir kadıncağız sorduğu zaman Hidayet kafasının içinde, sarı yün kazağı altında kaybolmuş, Pakize’ye aynı suali sorup da: “Bu yol mu gider, öteki mi, ben ne bileyim Fatma Hanım!” derse, o da

kadıncağzın şaşırmış yüzüne gülümseyerek aynı şeyleri söyleyemeyecekti, ha.

Başını tüyler gibi, kediler gibi, temiz tülbentler ve mendiller gibi kokan Pakize'nin dizlerine hiç mi hiç ko-yamayacaktı.

Ulan bu çiviye de kim koymuştu cebine. O piç Abdul-lah yok mu? O canım çocuk. O çilli, esmer yüzlü, badık burunlu, Karakaplan kulübü santrhafi canım oğlan Abdul-lah. O koymuş olacaktı çiviye. Yarım sinema bileti, yarım stadyum bileti, diş fırçası, İngiliz anahtarı, bozuk yale ki-lidi, ispermeçet mumu, çiklet, kurtlu kiraz, sabun, karpuz kavun çekirdeği, soğan sarmısak koyan piç kurusu çiviye ne bok yemeye kor. Kocaman temel enserisi. Pırıl pırıl da. Bız gibi de ince... Panco'ya hazırda hikâye.

“Ne arıyorsun buralarda gece yarısı hemşerim sen?”

“Bir arkadaşımı ziyarete gitmiştim. Ordan dönüyorum. Geç kalmışım.”

“Nerde oturuyorsun?”

“Şişli'de.”

Üstümü aradılar. Kaleminden başka 67 lira 30 kuruş pa-ram var. Bir hikâye müsveddesi, Panco'nun bir resmi, bir kalem daha.

“Nüfus kâğıdın yok mu yanında?”

“Yok!”

“Ne iş yaparsın?”

“Yazı yazarım.”

“Ne yazısı, kâtip misin?”

“Kâtibim.”

“Kimin yanında?”

“Kocaeli, İkbâl Ambarı'nda.”

Nereden aklıma geldi de birdenbire söyleyiverdim Ko-caeli İkbâl Ambarı'nı.

“Hadi bakalım. Tabana kuvvet. Dolaşma gece vakti, ih-tiyar hâlinde.”

Fatih Parkı'nın kenarından yürüyorum, Panco. Adamın biri oturmuş ıslak yere. Bacaklarını dimdik dikmiş. Kafasını parkın sınır demirlerine dayamış.

"Yaşasın demokrasi, yaşasın millet, yaşasın cumhuriyet!" diye bağıırıyordu.

"Yaşasın hemşerim," dedim.

"Otur yanıma," dedi.

Oturdum. Oh! Sahiden rahatmış be. Islak ıslak. Soğuk soğuk.

"Benim bir karım var hemşerim. Suratını görsen bir aylık yola kaçarsın. Bir kızım var. Allah senin gibisine nasip etsin. Evli misin? Evli isen boşa benim kızı al. Bir gözü kör, öteki gözü Yaradan'a yan bakar. Bir burnu var. Enfiye mendili dayanmaz. Sümügü kokar. Mendili kokar, kendisi kokar. Yanından geçemezsin. Buram buram aybaşı kokar. Bir oğlum var. On dokuz yaşında, sidik kokar. Ayak kokar, cıgara kokar. Ev desen evlere şenlik apteshane kokar. Hey büyük Allahım! Şu taşlara bak. Yıkadın pırıl pırıl. Şu yeşile boyanmış demirlere bak! Katı, katı ama mis gibi boya ve yağmur kokuyor. Şu çimenler. Şu bulutlar, şu kara kara, sarı sarı, kırmızı kırmızı, sarışın sarışın, esmer esmer geçen bulutlara bak! Şu gözlerimde büyüüp büyüüp, yıldız yıldız açılıp, ok ok, sivri sivri kapanan fenerlere bak! Şu baştan aşağıya yıkanmış daireye bak! Soğukmuş, yağmurmuş. Vız gelir. Tertemiz, kokusuz, ılık ve su içinde, bulut içinde kâinatın altında yatıyorum. Başımı demirlere dayamışım. Kırım sular içinde ne çıkar? Kâinat tepemde akıl ermez oyunlar oynuyor. Buhar su oluyor. Su çamurları, pislikleri temizliyor, çimenleri yeşil ediyor, ağaçları ağaç. Ne işim var evde? Otur sen de. Sen de gitme evine. Yatalım burda. Uyuyalım. Dur önce bir cıgara yakalım.

"Şu kibritin, şu yanmam diye fısır fısır fısırdayıp da sonradan peki emret anam yanayım, diyen şu kibritin ışı-ğına bak. Bu olur mu arkadaş. Böyle bir el sürçmesiyle

açılıveren hararet, ışıık, bayram gördün mü sen? Gül, sevin arkadaş. Şu ağzımızdan çıkan dumanlara bak! Nasıl uçuyorlar. Yaşıyorsun efendi. Pırıl pırıl, tane tane, ıslak ıslak. Cam cam, billur billur, fanus fanus, çeşmibülbüller gibi yaşıyorsun dostum. Dumanlarımıza, cıgaralarımızın dumanlarına bak efendi! Bu mavi şey nedir? Bu insanın içini sevinçten, keyiften parlatan şey nedir? Ne kadınla yatmak ne şarap içmek ne arkadaşlarla prafa oynamak ne tiyatro sinema seyretmek... Hepsi bir yana dünyayı seyret. Al gözüm bak efendim. İşte sana kibrit alevi. İşte sana cıgara dumanı! Hadi uyuyalım hemşerim.

“Ha uyumadan evvel Panco’ya anlat beni. Fatih Parkı’nın demirine dayalı uyuyan adamı, cıgarasının dumanını. Panco iyi çocuktur. Candır can. Selam söyle benden.”

İyi ki şu ayakkabıları almışım. Bereket ki ayaklarım su çekmiyor. Her yanım su içinde. Ayaklarım kaloriferli. “Cıgaramın dumanı, yoktur yârin imanı. Altından köşk yaptırdım, gümüşten merdivanı” türküsünü bağıra bağıra söyleyerek uzaklaşırken arkamdan sesleniyordu.

“Var ol! Gördün mü? Var mı imiş dünya. Panco’nun arkadaşı! Faik Bey’in oğlu.”

Zeyrek’teki setlerin üzerine oturdum. Önümde Vefa. Atatürk Bulvarı’nda cinler top oynuyor. Rüzgâr bir kale-den bir kaleye bulut atıyor. Yaşasın futbol maçları, diyorum. Seddin hangi tarafından ineceğimi düşünmek istiyorum. Ömrümde bir kere esrar çekmiştim Bursa’da. Yeşil Cami’sinin avlusundaki sedde oturmuş Nilüfer Ovası’na şiir düzerken ne taraftan ineceğimi şaşırmıştım. Adamın biri geçerken çağırıp “Ne taraftan ineceğim ağabey?” diye sorunca adamcağız gözümün içine korku ile bakmış, sonra gülümseyerek elimden tutup indirmişti. Gözlerini lise kasketinin şemsiperine dikip:

HAVADA BULUT

SAİT FAİK ABASIYANIK

Hazırlayan
Büşra Tan E.

✕ @ f / otukennesriyat

YAYIN NU: 2242

EDEBÎ ESERLER: 1137

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI

SERTİFİKA NU: 49269

ISBN: 978-625-408-859-9 978-625-408-854-4 (Tk)

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®

İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: [0212] 251 03 50

Genel Müdür: Ertuğrul Alpay

Genel Yayın Yönetmeni: Göktürk Ömer Çakır

Editör: Ayşegül Karayama

Kapak Tasarımı: Harun Tan

Dizgi-Tertip: Çelebi Şenel

Baskı: Yıldız Mücellit Matbaa ve Yayın Sanayi AŞ
Maltepe Mah. Gümüşsuyu Cad. Dalgıç Çarşısı Apt.
Nu: 3/4 Zeytinburnu / İstanbul
Tel: [0212] 613 17 33
Sertifika Nu: 46025

İstanbul - 2025

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir. Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

HAVADA BULUT

Bu uzun bacaklı, karınsız, niyeti kötü bakışlı sarışın adamın hayatına ait bildiklerimi şu veya bu kimseden öğrenmiş değilim dersem inanmayın! Bu adam hakkında söylenenleri buraya yazmasak da olurdu. Dedikodunun kıymetsiz bir şey olduğunu ortaya sürmek de doğru değil... Hiç olmazsa bir zevki vardır, kâfirin! Dedikodu biraz alaminüt fotoğrafa benzer. İcap ederse bu adam üzerine sinmiş dedikodu havasından da söz açabiliriz, korkumuz yok:

Yanında köpeği ile beraber denize nazır bir arsanın setleri üstüne oturmuştu. Köpek arka ayakları üstüne çökmüş, ön ayakları dimdik heykel gibi, burnu ıslak, soğuk... Arada bir, ince sesler çıkarıyor, sonra sahibine gidelim, der gibi bakıyordu. Adam sigarasını yaktıktan sonra:

“Otur,” dedi, “oturduğün yerde!”

Köpek ön ayaklarını uzatıp burnunu arasına koydu. Gözlerini kapadı. Hafif bir rüzgâr, köpeğin sarı tüylerini, adamın sarılı beyazlı sert saçlarını oynatıyordu.

Adamın yüzünde mânâlı hatlar vardı. Sevilmemişlerin, çok üzölmüşlerin, sarhoşların, bir zaman güzelken çirkinleyivermişlerin, okumuşların, hasılı içi rahatsızların yüzlerindeki ifade... Bu adamın da yüzünden birtakım mânâları insan, işi yoksa, bulup bulup çıkarıverir. Gözlerinin etrafında yedi-sekiz çizgi, hayatında çok güldüğünü değil, yüzünü güneşe verip mavi gözlerini kıstığını ifade ediyor dersem, inanmalısınız! O, aynaya baktığı zaman, bu çizgilerin gülmekten değil, güneşe bakmaktan olduğu-

nu, köpeğine söylemiştir. Bir köpeğe söylenilmiş lakırdıyı komşulardan hiçbirisi işitmemiştir, denebilir mi? Komşular değil, memleketin posta müvezzii; bu her gün dağıttığı mektuplar kendilerini merak ettire ettire onu bu hâle sokmuş gibi, her tenha yerde kendisine cıgara ikram eden her adama:

“Haa! Hani şu köpeği ile konuşan adam mı? Birader, dün mektup götürmüştüm. Sokak kapısı da aralıktı. İçerden birtakım sesler geldi. Kulak kabarttım tabii! Kendi kendime de, ‘Bu evde bu adamla köpekten başka mahluk yok. Allah Allah! Bu ne iştir? Bu adam ne halt karıştırır, kiminle konuşur böyle?’ diyordum. Başımı uzattım baktım. Meğer köpekle konuşmaz mı? Kendisi aslen Urumelili Türk’tür. Köpekle Rumca konuşur.

Cıgara ikram eden adam der ki:

“Ne diyordu, Allah aşkına, köpeğe? Yoksa Rumca bilmez misin?”

“Nasıl bilmem beyciğim? On beş senedir bu Rum köyünde müvezzilik ederim. Nasıl bilmem Rumca? Yalnız beyciğim... Dilim damağım kurudu. Şuradan bir de gazoz-cuk ikram edin! Kolay mı efendim, mahalleleri dolaşmak... Vallahi öyle akşamlarım olur ki beyefendi, ayakkabılarımı çıkardığım zaman sanki ayaklarım benim sabahki ayaklarım değilmiş gibi olur. En aşağı iki misli büyürler... Oh! Neyse... Gazozu soğukmuş domuzun! Her zaman değildir. Evet... Ne diyordum? Ha, baktım içerden sesler geliyor, kulak verdim: ‘Sen,’ diyordu, ‘beni ihtiyar mı sanırsın? Hayır, ihtiyar sanmazsın bilirim! Dağ bayır dolaşırken yoruluyor muyum? Ama diyeceksin ki, hayatında çok güldün de bu gözlerinin kenarındaki çizgiler ondan... Ağzının kenarındakiler de... Hayır azizim! Ben hiç gülmedim demem; güldüm. Güldüm ama şöyle içten, candan gülmedim. Hem, ben ne zaman böyle gülmek istesem ananın bir sözü hatırıma gelir: ‘Çok gülen çok ağlar’ sözü... Bir

türlü istediğim gibi gülemem. Şöyle hani, insanlara selam kabilinden bir gülümsemek mecburiyeti vardır. En mesut ânımda o kadar gülebildim. Selam makamında da hiç gülümsemedim; sonradan ağlayacağımdan korktum. Lafı uzattım dostum! Bu çizgiler, senin anlayacağın, gülmekten değil, güneşten... Evet, bildiğimiz güneşten. Sen bilirsin beni, ben güneşte çok gezerim. Hem bak, dikkat et! Sol gözümde çizgi daha fazladır. Onu yürürken daha fazla kısarım da ondan. O gözüm doğuştan zayıftır. Bereket öteki sağlam da idare ediyoruz. Yoksa monokl takmak lazım gelecekti. Düşün beni bir defa dostum! Tek gözlüklü züppeyi!”

Posta müvezziinin şu yukarıda yazdığımız şekilde anlattığını farz etsek ne çıkar? Böyle anlatmamıştır ama sesinin yılan ışılgına benzeyen ısıricı hâlini, yalan bakışı gibi sarı, soğuk bakışını anlattığına eklerseniz dinleyenin, işittiklerini başka birisine naklederken müvezziin bakışından, kıpırdanışından, sesinin ışılgından ilave ve tarh edilmiş bir başka muhavereyi anlatmamasına imkân olmadığını siz de teslim edersiniz. Şimdi artık yazıcı sırlarımı açığa vurarak bana bir gazozu, bir cıgaraya mal olmuş kısımlardan arta kalan tarafları da yazmaya hazırlandığım için bir küçük mukaddeme yapacağım: Bundan sonraki kısmı, okuyucuya, “Nasıl öğrenmiş bunları acaba?” diye sualler sordurarak yazıma devam edeceğim. Nasıl öğrendiğime gelince onu da söylemeyeceğim. Söylemeyeceğim ama yine şunları ilaveden de kendimi alamıyorum: Belki bu adamla aynı evde beraber yattık. Belki o adam benim, demeyeceğim. Mesela size, “Odasında başını kaşdı” diye yazsam; “Nereden biliyorsun, gördün mü?” diye bana sorabilirsiniz. Yahut; “Sabahleyin uyandığı zaman içinde bir yorgunluk duydu” desem ne gülünç bir cümle olur! Okuyucu bana “Sen o adam mısın? Be herif! Herifin içini nereden biliyorsun?” diye sorabilir. Haklıdır da... Ben, şu hikâyemin

devamınca aynı hataları yapmaya hazırlanıyorum, mazur görün! Bilmem size yazıya başlarken bu adamla olan müthiş iç akrabalığımı söylemiş miydim? Burada yine bir noktayı daha açıklamadan asıl konuya giremeyeceğim; o da bu hikâyenin içindeki adamın hem bana çok yakınlığıdır; hem de posta müvezzinin lakırdıları gibi başka insanların o adam hakkında bildiklerini de yazarsam o adamla benim aramda aynı zamanda hiçbir münasebetin bulunmadığını yazıyorum demektir. Bu böylece malum ola...

Posta müvezzinin söylediği gibi onun insanlardan kaçtığını sanmıyorum. Yalnız başına dolaşmasının bir sebebi vardır, elbette... Bu sebebi o, belki kendisi de bilmiyor. Ona göre; kendisi böyle dört tarafı su ile çevrili yerlerin adamı değildir. Büyük şehir adamıdır. İnsan sayısı milyonu geçen şehirlerin adamıdır o... Yoksa böyle küçük yerlerde o adamla kimse aşinalık etmez, rakı içmez, konuşmaz; ilk günlerde hakkında bir şeyler öğrenmek için dostlar bulunabilir ama sonra hepsi çekilir, onu köpeğiyle yalnız bırakabilirler. Kimse meşgul olmaz onunla. Son sözü söyleyen bir posta müvezzii yerine bir berber olur.

“Aşk yüzünden bu adam böyle olmuş,” der.

Bu adamın nesi var? Sizin gibi bir adam, diyemezsiniz, gören göz kılavuz istemez: Adam köpeği ile konuşuyor be birader! Hâlbuki biz, birçok insanın eşya ile, duvarlarla, kendi hayalleriyle, yataklarıyla, aynalarla, kiminin hatta kravatıyla; genç kızların sandıktaki çeyizleriyle, genç erkek çocukların kendi vücutlarıyla sevişip konuştuklarını işitir, biliriz.

Şairlerin yıldızlar, rüzgârlar, meçhul kadınlar, göller, uzak memleketler, iki bin metreden geçen bulutlar, muhacir kuşlarla; balıkçıların sandalları, oltaları, balıklarla konuştukları bir hakikat olduğu hâlde, bu adamın köpeği ile konuşması memlekette müthiş bir dedikoduya sebep olmuştu. Ben kendi hesabıma, bu adamın aşk yüzünden

bu hâle geldiğine de inanmam. Bana kalırsa bu adamın tabiat dışı bir hâli de yoktur ya... Ama benim gibi hiç kimse düşünmüyor; ne yapabilirim? Hatta adamcağızın kendisi bile hafif kaçıklığına emin... Benim fikrim şu: Bu adamın köpekle konuşması insanları sevdiği hâlde onlarla konuşmamasından, hatta nasıl diyeyim, insanlarla ruhî alışverişinde onlara çok düşkünlüğünden, insanları merak edip bir türlü öğrenememesinden...

Adam hakkındaki dedikodularımıza dönelim daha iyi:

Şehirde iki dükkânı varmış; kiralarını almış. Nerede olduğu, ne iş yaptığı bilinmeyen bir tüccarın yanında da kâtipmiş. Tüccar da kendisi gibi bir adammış; konuşmazmış, kimseye muhabbet göstermezmiş, o da bekârmış. Beraberken birbirlerine bir “Merhaba” derler, bir de “Allahısmarladık!” derlermiş.

Bir de şu vaka var:

Vapurda bir zamanlar, genç birisiyle konuştuğunu söylerlerdi. Hatta bir akşam bu orta yaşlı adamla bu on sekiz yaşlarındaki genç birisinin, vapurun burnunda sıkı fıkı konuştuklarını, hatta erkeğin şarkı söylediğini duyanlar olmuş. Bu on sekiz yaşlarındaki birisinin babasına haber gitmiş. Sıkı bir tembih sonunda kız adamla konuşmaz olmuş. Yine son vapurda bazen buluşurlarmış ama kızcağız gider, iki arkadaşının yanına oturur; köpekli adam da bir müddet oralarda gezinir, sonra vapurun başına gider, orada yine hafif hafif ısıklık çalar, türkü mırıldanır. Kimseye selam vermediği hâlde kıza selam verir, garibi o da almış...

Hatta iki kelimedede, “Nasılsın iyi misin, ne var ne yok?” kabilinden konuşuyorlarmış da...

İşte bunlar, adam hakkındaki dedikodulardır. Bunları herkes bilir. Adamın asıl sırrını bize açan –söylemeden yapamayacağım– bir küçük köpektir. Zeki gözlü, buz gibi soğuk burunlu, tüyleri havalanan sarı bir köpek... Bu kö-

pek onun köpeğidir ama ben burada bir vasıta olarak kullanıyorum. Yoksa köpek, tamamen değilse bile oldukça hayalidir. Sebebi de, zavallı bir adamın hayatını, kuruntularını, düşünce kırıklarını, dünyada tek başına kalışını, bir köpeğin asla anlatamamasıdır. Köpekler sevgisini, bizim gibi ne anlatmak ne de yazmakla belli eder. Köpek koşar, kuyruğunu sallar, sahibinin elini yalar. Hayalî köpeğimi dinleyin:

“O sabah erken uyanmıştı. Hafif bir ıslık sesiyle yanına koştum...”

Köpeği anlatmaya bırakırsam, sanırım, hikâyemin fena hâlde tadı kaçacak... Onun için akşamları setin üstünde cigara tütüren, kimsenin sevmeyişi, konuşmadığı, çekindiği adamla ahbablık etmek üzere yanına ben yaşıyorum:

“Beyefendi,” diyorum, “müsaadenizle...”

“Rica ederim efendim, buyurun!”

Cıgaramı yaktım. Yanına oturdum. İlk kendisinin konuşması lüzumunu duydu herhâlde ki, ben köpeği okşarken mırıldandı:

“Hayvanları sever misiniz?”

“Bayılırim beyefendi!”

“Vallahi bendeniz pek sevmezdim. Şimdi de pek alıştım. Bir zamanlar oturduğum pansiyondaki madamın köpeğiydi bunun anası... Bu daha dünyada yoktu. Kadıncağız öldü. Yanımdan ayıramadım hayvanı. Madamı da pek severdim. Zaman geçti. Köpek öldü. Ölen köpek dişiydi. Bu erkektir. Bu yavruyu o günlerde birisi istemiş, vermek üzereydim. Hayvan ölünce yadigarını muhafaza ettim...”

O akşam şu yukarıki cümlelerden daha önemli bir şey konuşmadık. İkimiz de siyasi hadiseleri ya hiç anlamıyor ya anlamak istemiyorduk, yahut siyasi bahisler üstüne her fikrimiz tasvip edilecek mahiyette birbirine sunuluyordu: Yani siyasetten konuştuk. Akşam evime döndüğüm zaman şu posta müvezzinin bu adamda ne gördüğünü bir

HAVUZ BAŞI

SAİT FAİK ABASIYANIK

Hazırlayan
Büşra Tan E.

✕ @ f / otukennesriyat

YAYIN NU: 2241

EDEBÎ ESERLER: 1136

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI

SERTİFİKA NU: 49269

ISBN: 978-625-408-858-2 978-625-408-854-4 (Tk)

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®

İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: [0212] 251 03 50

Genel Müdür: Ertuğrul Alpay

Genel Yayın Yönetmeni: Göktürk Ömer Çakır

Editör: Ayşegül Karayama

Kapak Tasarımı: Harun Tan

Dizgi-Tertip: Çelebi Şenel

Baskı: Yıldız Mücellit Matbaa ve Yayın Sanayi AŞ
Maltepe Mah. Gümüşsuyu Cad. Dalgıç Çarşısı Apt.
Nu: 3/4 Zeytinburnu / İstanbul
Tel: [0212] 613 17 33
Sertifika Nu: 46025

Kitabın bütün yayın hakları Ötügen Neşriyat A.Ş.'ye aittir.
Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği
akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya
tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya
edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

HAVUZ BAŞI

Beyazıt Havuzu'nun kenarındaki kanepelerden birine oturmuş sizi bekliyorum. Yaşını almış bir adamın yirmi yaşındaki çocuk kederlerini, sevinçlerini yaşaması ne demektir, diye düşünüyorum: Belki, bir geç olma hadisesi. Belki de bir çeşit hazları, kederleri, çocuklukları uzatma temayülü. Ama bu uzayan yaz, kışın gelmeyeceğine alamet değil. Kış müthiş olacak, kar yolları kapayacak, bembeyaz ovada ölümlük uzayıp gidecek...

Sizi bekliyorum. Sizi görecekğim; içimde bir şey koşacak. Siz görmeden geçeceksiniz. Ben kederle sevinci duyup dalacağım istediğim âleme. Dünyayı yeniden kederlerle kuracağım. Sonra çarşılardan çarşılara, insan sesleri arasında, her şeyi sizinle kurulmuş bir şehirde dolaşacağım.

Herkesler geçti, siz geçmediniz. Yüzünüzü göremedim. Bayramım, çocukluk bayramım salıncaksız geçmiş gibi gözüme yaş doldu.

Soğuktan mı titriyordum, yoksa heyecandan, üzüntüden mi, bilmem. Havuzun suyu bulanık. Kapının saatleri on ikiyi geçmiş. Kanepelerde kimseler yok. Tramvay ne fena gıcırdadı! Tramvaydaki adam bir tanıdık mıydı, acaba? Ne diye öyle dönüp dönüp baktı?.. Yoksa kimseciklerin oturmadığı kanepelerde bu saatte yalnız pek başıboşlar mı oturur? Kimseler âşık değil mi bu şehirde? Kimseler, bir meydanın kanepesinde kimseyi beklemeyecek mi, yüzünü bir dakika görmek için kimsenin?

Önce yanımdaki kanepeye oturdular. Biri kadın, öteki erkekti. Erkek bana gülümsedi. Hâlim yok gülmeye; yoksa tatlı tatlı gülümsemesine karşılık verilmeyecek adam değildi. Bu selam yerine geçen gülümsemeye neden cevap vermedim? Sizi bekliyordum. Hâlâ sizi bekliyordum. Belki de bugün, bu saatte buradan çıkmayacaktınız... Yoksa hasta mıydınız?

Bir ara, bir başkasında saçlarınızı, yürüyüşünüzü seyreder gibi olmuş, siz olmadığınızı görünce yeniden merak etmiş, üzülmüş; sonra, belki de benim burada oturduğumu tahmin etmiştir de öteki kapıdan çıkmıştır, şüphesine düşmüştüm. Bu şüpheden çabucak caydım. O kadar ehemmiyet verilmeye değer miydim?

Ya hastaysanız!

Sanki hastaydınız. Koşup yatağınızın başucuna gelmiştim. Gözlerinizi açtınız. Alnınız terliydi. İki açık sarı tel, terli alnınızın üstüne yapışmıştı. “Ateşim düşmüyor,” demiştiniz. Şehre koşmuştum. Karaborsalardan ilaçlar getirmiştim. İyileşmiştiniz. Rıhtım boyunca yürümüştük. Taze, kırmızıydınız. Alnınız terliydi. Gülüyordunuz. Alay ediyordunuz. Koşuyordunuz, yakalayamıyordum. Allah esirgesin! Hasta olmayın!

Dört-beş saniye içinde bunları düşündüğümden adamın selamına karşılık vermemiştim. Dört-beş saniye bir gecikmeden sonra ben de güldüm. Bunun üzerine adam yerinden kalktı, yanıma geldi.

“Bu caminin ismi ne?”

Bir türlü bulamadım caminin ismini, dersem inanır mısınız? Hâlâ sizinle beraberdim. Hayır, hasta filan değildiniz, çok şükür! Beni görmemek için arka yollardan gidişinizi görür gibi oldum. İçimi mütevekkil bir sıkıntı sardı. Kızamıyorum size... Dünyaya kızıyorum. En iyi arkadaşım kızıyorum. –Yok a...– Bu mayıstan başka her şeye benzeyen soğuk bin dokuz yüz kırk altı mayısına kızıyorum.

Budalaca gülen kızlara kızıyorum. Size kızamıyorum. Arka sokaklardan beni görmemek için kaçtıysa beni düşünerekten gitmiştir diyorum. Hatırladım caminin ismini:

“Beyazıt Camii, canım!”

Kadın da yerinden kalktı. Adamın mühim bir sual sorduğunu, cevabımın bütün karışık meseleleri halledeceğini bağırarak pek mütecessis bir yüzle yanımıza geldi. Yanına oturdu adamının. Bu sefer o sordu:

“Ali Sofya, hangisi?”

“Şu tarafta...”

Bir işaretle sol tarafı gösterdim. Anlayamadılar ne taraftadır Ali Sofya. Elimini gösterdiği istikameti bir türlü kestiremediler. Gösterdiğim yerde kocaman binalar, birbirini kesen, biçen yollar, dükkânlar vardı. Oradan Aya-sofya’yı nasıl bulacaklar? Ama ne yapsınlar, çaresiz kabullendiler. Zahir oralardadır, diye akıllarından geçmiş gibi yüzüme baktılar. Son bir defa daha:

“Herhâlde ıraktır,” dediler.

“Yok, pek ırak değil,” dedim.

Adam ellisini aşmıştı. Toprak rengi yüzünde alışılmamış çizgiler vardı.

“Bunu getirdim köyden,” dedi.

Çarşafı kadını gösterdi: Sütlaç gibi buruşuk, ufak gözleri ile yanaklarının elmacık kemiklere rastlayan yerleri pırıl pırıl, dişleri bembeyaz, yüzüne bakınca bir süt kokusu duyar gibi oldum. Bu yüz pembe mi pembe; içinde ne güzel bir kan akıyordu kim bilir...

“Hiç İstanbul görmedi bu. Bakıyor, hoşlanıyor da gülü gülüveriyor. Hoşlanıyor pek. Biz Lüleburgazlıyız. Ben geldim birkaç defa İstanbul’a. Bu gelmemişti. Camileri gezdiriyorum.”

“Taksim’e de bir gidin.”

“Gideceğiz. Beyoğlu’nu da görürüz ha? O da, Taksim’e ulaşmadan değil mi?”

“Evet.”

“Tramvayla mı, gidelim?”

“Tramvayla gidin, ya!”

“Ama biz, tonelden geçmek istiyoruz.”

“Tonel işlemiyor, kapalı.”

“Yaa. Tonel kapalı demek...”

Tonelin, kapalı olmasına beraberce üzülmüyoruz. Kadın, elinde gazete kâğıdına sarılmış bir şeyi bana gösteriyor:

“Bakır ucuzlamış, ucuza aldık.”

“Kaça aldınız?”

“Kilosuna... Ne verdikti?.. Dört yüz elli kuruştan verdiler. Te, bak şuna, üç yüz on kuruş verdik. Pahalı değil, değil mi?”

“Üç yüz yirmi beş kuruş verdik. Yedi yüz gram geldi.”

“Sen beş lira verdin. Ne geri verdi sana bakırcı?”

Hesap ettiler. Önce anlaşılmadılar. Sonra anlaştılar. Üç yüz on kuruşa almışlardı tencereyi.

Ben senin gelmen ihtimali olan yola gözlerimi dikmişim. Onlar, hesaplarını yapmış, havuzu seyrediyorlar. Ben geçmenizden ümidimi kesmişim. Sizi nerede bulabileceğimi: “Bana bakın! Beni dinleyin, n’olur? Bırakın da bir gün samimi olayım. Söyleyeceklerimi söyletmiyorsunuz. Dinleyeceklerimi dinletmiyorsunuz. Bırakın anlatayım...”

“Bu, dibinden mi kaynar?”

“Yok canım! Babacığım, bu pınar mı? Boruyla içine terkos gelir.”

Adam yanındakine dönüyor:

“Borularla doldururlarmış. Dibine boru döşemişler, senin anlayacağın.”

Bana:

“Pekiii? Hani bu, suları fişkırtırmış...”

“Bayramlarda, sıcak havalarda... Hava soğuk da ondan fişkırtmıyorlar.”

Adam kadına:

“Hava soğuk da ondan fişkırtmıyorlar, anladın mı? Sıcak havada fişkırtırlar da insanları serinletir...”

Bana da dönüyor:

“Peki?..” diyor. “Hani üstüne top korlar da sular lastik topu havaya fırlatır, oynatır durur, öyle de yaparlar mı?”

Elli yaşında adam, ellisine yakın kadın, fiskiye, top- lar... Onlar, benden de çocuk. Seni görememenin sıkıntısı dağılıyor, seviniyorum. Kadın eğilip beni dinliyor. Tak- sim’den, öteki camilerden, meydanlardan, Boğaziçi’nden, Kız Kulesi’nden söz açıyoruz. Sonunda lakırdılarımız bi- tiyor. Konuşmuyoruz bir zaman. Ben size bir mısra bulup söylemek istiyorum. Yağmurlu havalardan, dağ yolların- dan, katırlardan, çingiraklardan bahseden mısralar yok mu yeryüzünde? Bu sırada adam kadınına Kız Kulesi’ni, Haydarpaşa’yı, Selimiye Kışlası’nı anlatıyor...

Bir ara üçümüz de susuyoruz. Mühim şeyler düşünü- yor gibiyiz. Hele ben, neler düşünmüyorum: Kapıdan çıkı- yorsunuz. Koşa koşa yanıma geliyorsunuz. Kolunuza bile giriyorum.

Tam bu sırada adam:

“Kışın donar mı bu su?”

Ne diyeyim ben şimdi? Üzüntüm yine dağılıyor:

“Donar,” diyorum. “Donar da çocuklar üstünde kayar- lar.” Kadına dönüyor adam:

“Donarmış, çocuklar üstünde kayarlarmış,” diyor.

Ne dersin, sevgilim. Beyazıt Havuzu kışın donar mı? Murtaza Çavuş’la karısı Hacer Ana’ya ben donar, dedim.

KUMARBAZ HAYRİ EFENDİ

Safranbolulu Halil al yanaklı, ürkek gözlü, köse bir simitçidir. Akşamları Atpazarı'na bakan Altındış'ın kahvesinde bom oynarken gelir, omuz başımda durur, beni seyrederdi. Bu her gece böyle olurdu. Benim yerim her akşam aynı yere rastlamazsa, o yine benim iskemlenin yanı başına gelmeyi unutmazdı. Bir zaman sonra öylesine ahabap olmuştuk ki konuşmamıza lüzum kalmamıştı.

Ben, iskambil oynarken, yanımda birisi durursa pek memnun olurum, o zaman oyunu da iyi oynarım. Neden derseniz, kendi başıma hayalperest olduğum hâlde başka birisiyle yan yana bulunduğum zaman adamakıllı mühendis gibi, doktor gibi hesaplı olurum da ondan. Yalnız başına olan insan kadar büyük adam yoktur ama insanlarla beraber olan insan hakiki kıymetini ölçer, biçer. O zaman büyük adamsa büyük adamdır. Bir şeye yaramaz adamsa bir halta yaramaz adam olduğunu anlayan adam da bir şeydir. Onun için Safranbolulu Halil'in iskambil oynayan beş kişinin içinden beni seçmesi gayet makuldür. Çünkü ötekiler hayalperestlerdir. Yanında durana kızarlar. Ben bu devreyi geçirinceye kadar imanım gevremiştir.

Oyunda hep kazanmaya imkân yoktur. Hele hayalperestlerle... Ustalarla oyun oyundur. Kafasındaki kâşaneleri, içindeki ihtirasları bir araya toplamış adamla oyun, oyunluğunu kaybeder. Öylesiyle cenk etmek lazımdır. Kazansan bile yorulursun, keyiflenmezsin. Doğrusunu isterseniz böyleleriyle kavgada hileye sapmak en doğru yoldur.

KAYIP ARANIYOR

SAİT FAİK ABASIYANIK

Hazırlayan
Büşra Tan E.

✕ @ f / otukennesriyat

YAYIN NU: 2243

EDEBÎ ESERLER: 1138

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI

SERTİFİKA NU: 49269

ISBN: 978-625-408-860-5 978-625-408-854-4 (Tk)

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®

İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: [0212] 251 03 50

Genel Müdür: Ertuğrul Alpay

Genel Yayın Yönetmeni: Göktürk Ömer Çakır

Editör: Ayşegül Karayama

Kapak Tasarımı: Harun Tan

Dizgi-Tertip: Çelebi Şenel

Baskı: Yıldız Mücellit Matbaa ve Yayın Sanayi AŞ
Maltepe Mah. Gümüşsuyu Cad. Dalgıç Çarşısı Apt.
Nu: 3/4 Zeytinburnu / İstanbul
Tel: [0212] 613 17 33
Sertifika Nu: 46025

İstanbul - 2025

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir. Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

KAYIP ARANIYOR

Her zaman böyle bir şey aklına gelirdi. Isırıcı bir soğuk düşünürdü. Kulakları ile elleri acımaya başlamalıydı soğuktan. Rüzgâr, arada bir durur gibi olduğu zaman bir sıhhatli sıcaklık sarmalıydı yüzünü. Nefes alamaz gibi olmalıydı. Sonra yine hangi yüksek dağların yarlarından aktığı bilinmeyen ovaya varınca alabildiğine yayılıp esen, her an nemini bırakan rüzgâr nihayet deniz kenarını bulduğu zaman suları üfüre üfüre, şişire şişire gelip onları bulmalıydı.

Soğukları sayılı; lodosları kış günü yaz günü gibi ılık günleri bol şehir, birdenbire bir şimal şehri görünüşü almalıydı. Ama kar yağmamalıydı. Karın soğuğu başka türlü bir soğuktur; nemli soğuk. Oysaki sıcaklığın nemlisi, soğukun kurusu makbuldür. Nasıl bazı ilikleri üşüten sonbahar günlerinde –oraya gitmeden– musluklarından buram buram su ve buğu fışkıran bir eski Bizans hamamında, bir kurna başında, bir *hazza* gömülü sabun köpükleri içinde, biraz sonra çıkacağı sokağın çipil yağmurunu, ipek çoraplarının üstünden derisini bulup onu iliklerine kadar üşütecek kara, gri İstanbul çamurunu bile çamursuz bir Avrupa şehrinde müsamahakâr bir özleyişle hatırlamışsa kuru soğukları da öylece hatırlamış, arzulamıştı.

Hep kuru soğuklarının nadir görüldüğü şehirlerde yaşamıştı. Yalnız Alplerde bir küçük Fransız şehrinin gecelerini, bir de bir Ankara akşamını hatırlıyordu. Bir kış günü idi ama şıkır şıkır güneşli bir kış günü idi. Ankara’da,

zehir gibi acı bir rüzgâr, bütün gün yüzünü didiklemiş, durduğu zaman temiz ve kadın, sıcak ve kınalı bir Anadolu orospusu elleriyle, altınlar içinde, şalvarlar içinde, elde örülmüş kırmızı konçlu yün çoraplar, abalar, tezgâhta dokunmuş çullar içinde biraz ağırca insan kokulu bir kasaba kahpesi elleriyle her tarafını yoklamıştı. Güneşle, bu hünsa güneşle oynaşmaların en sürüp gideni yarım dakika bile sürmemiş, ısırıcı soğuk yeniden onu çimdiklemeyi sonra ağrıtacak kadar sıkımayı ihmal etmemişti.

İş, gün batınca çatallaşmıştı. Bozkırların üstüne yangınlar, kınalar, rujlar, kırmızı kadın parmakları pembe çocuk tenleri serperek altını, kehribarı bol; kanı, celladı bol bir güneş, kiremitleri altından kerpiç binaları ateşleyerek batmıştı. Batar batmaz da gündüz yine bir parça nemli şehrin buğusu uçmuş, kuru soğuk bastırırvermişti. Rüzgâr kesildiği hâlde bile dayanılmaz bir soğuk çıkmıştı. Kim bilir civa sıfırın altında nerelere büzülmüştü. Ne olursa olsun, demiş, kadınlığına bakmadan, ayaküstü erkeklerin bira içtiği bir yerde iki kadeh konyak içmişti. Sonra ıssız bir lokantaya girip yemek yemiş, iki kadeh de orada içmişti. Lokantadan çıkar çıkmaz soğuk sanki boğazına atılmıştı. Böğrünün iki tarafından bir demir korsa gibi sıkılmıştı. Oteline kadar varamayacağını sanmıştı. Sonra yarı yolda ferahlamıştı, değişivermişti. Hiç bu kadar sıhhatli olduğunu bilmiyordu. Otelin kapısından dönmüş. Yenişehir'e doğru yürümek arzusuna kapılmıştı...

Bu akşam İstanbul'da ne diye o Ankara gecesini, o yalnız yürümekle, yemek içmekle, soğukla arkadaşlık ederek geçmeyen geceyi anıyordu? Bu anmanın hiçbir sebebi yoktu denemez. Kuru soğuktan başka bir sebep aramaya lüzum görmedi. Vapurun rüzgâr tutmayan dış kanepelerine oturmuşlardı ama rüzgâr yine onları, üst güverteyi yalayıp düşerken buluyordu. O akşam da Ankara'da bir rüzgârsız köşede nefes alabilmek, daralan göğsünü biraz ovalamak

için durmuş, durduğu zaman da aklına bir adam gelmişti. Bu adam muayyen bir adam değildi. Lacivert, kırmızı çizgili tertemiz bir elbise giyerdi, diyememişti. Herhâlde subay elbisesi de değildi giydiği; ne de yeni temizciden alınmış bir pardösü vardı sırtında... Kafasında bir kasket, ayaklarında, tık tık öten bir kundura da olabilir, diye düşünmüş müydü? Kendisi cıgara içmeyen, yanında cıgara içilince sinirlenen kadınlar gibi yaptı. Elleriyle birtakım hatıraları kovaladı. Yanında oturmuş aba elbiseli, çizmeli delikanlıya döndü:

“Cemal,” dedi. “Yarın ne yapıyorsun?”

Konuştğu adamın esmer, bıyıksız ince ve sakın bir yüzü, ta saçlarına kadar kaldırdığı kasketinin altında dar bir alnı, incecik yüzüne âdeta bol geliyor denebilecek bir yapısı vardı.

“Yarın mı?” dedi. “Adam, ne bileyim ne yapacağımı?”

“İriba kalkmayacak mısın?”

“O başka... O iş... Elbet kalkacağız.”

“Ben de onu soruyorum.”

“İribdan sonrasını bilmiyorum.”

“İstanbul’a inecek misin?”

“İşi bilir.”

“İn. İn de bu vapurla dönelim yine. Olur mu?”

“İşi bilir dedik ya, kızım. Biz senin gibi saat onda kalkmıyoruz. Saat dördü buldu muydu kocakarı hepimizi uyandırır. Ortalık daha kapkaranlıktır. Bu akşam zati geç kaldık. On bire doğru köydeyiz. Bir lokma bir şey yiyince tumba. Tumba ama saat da on ikiyi bulmuş olur.”

“Yatar yatmaz uyur musun, Cemal?”

“Sen uyuyamaz mısın?”

“Ben mi? Uyuyamadığım çok olur.”

“Ben uyurum, dostum! Uyuyamazsam devrası gün ayakta duramam be! Sen çocuk mu oluyorsun?”

“Devrası gün de ne demek?”

“Bizim moruk ertesi güne devrası der de ondan dilim alışmış. Sen ne tuhaf kızsın be! Uyurum uyumam sana ne?”

“Amma da terbiyesizsin, biliyor musun, Cemal? Böyle mi konuşulur?”

“Bana sen değil mi idin erkekçe konuşalım, erkek arkadaş gibi; ben öyle zampara numaralarından hoşlanmam, diyen?”

“Hadi öyle olsun. Ver şu elini, tokalaşalım.”

Cemal güldü. Elini uzattı. Tokalaştılar. Cemal bir türküye başladı.

Genç kız uzaktan geçen vapurun projektörünü kovaladı. Sonra o da Cemal’in Karacaoğlan türküsüne katıldı. Rüzgâr üst güverteden su gibi aşağılara akıp onları buldu. Ellerini, kulaklarını sıkır, çeker gibi ağrıttı. Cemal ellerini hızlı hızlı birbirine sürttü.

“Vay anasını be,” dedi. “Bu tam dağda yolunu kaybetmiş çobanın ısınmak için ayı inine girdiği gece. Bu soğukta vapurun burasında oturmayı akıl edenin aklına turp sıkayım.”

“Sahi be Cemal,” dedi genç kız. “Eve giderken çarşıdan turp alayım zerzavatçı kapamamışsa, bir turp salatası yapayım şöyle elimle.”

“İstemem, senin olsun. Kırmızı turp olursa yemem demem. Ama ötekini istemem.”

Ayının inine kaçırdığı köylü kızı gibi büzüldü:

“Enayi,” dedi. “Eşek hoşaftan ne anlar.”

“Oh, ne âlâ! Küçükhanım Karagümrüklü Bitirim İsmail gibi konuşsun. Biz şöyle lise dörtten herhangi bir Turgay Bey gibi laf edelim; terbiyesiz olalım, iyi vallahi!”

“Sen ne bakıyorsun bana oğlum,” dedi genç kız. “Senin ağzına o biçim konuşmak yakışıyor ama hâline yaraşmıyor. Ağır adamsın sen. Ağır olmalısın. Hem ben senin ya-

nında öyle konuşuyorum. Başkalarının yanında böyle mi konuşuyorum?”

“Yok, doğrusu, başkalarının yanında radyo temsili gibi konuşuyorsun. Hiç diyecek yok doğrusu. Bazı kere de bana, hani film türkçeleştirirler ya, dublaj mıdır nedir, öyle bir şey yapıyormuşsun gibime geliyor.”

“Dublaj değil, dublaj.”

“Her ne boksa...”

Cemal’in son cümlesi hoşuna gitmişti ama şakacıktan genç kız kaşlarını çatdı:

“Cemal! Cemal!” dedi.

“Bana bak Ayşe Abla, uzun ediyorsun! Bırak bir defa da nasıl istersem öyle konuşayım, yahu!”

Genç kız cevap vermedi. Donmuş kulaklarını ovaladı. Gülümseyerek sustu. Yine projektörü ve bir dalganın beyazını uzun zaman görüyormuş gibi kovaladı. Yine erkek konuştu:

“Ne o?” dedi. “Ayşe Abla, yoksa kızdık mı?” Yine yapmacık bir hâlle:

“Bir defa benim adım Ayşe değil, sonra...”

“Sonrası malum.”

“Sen malum ne demektir biliyor musun Allah aşkına? Malummuş, malum neymiş bakalım?”

“Önce şu külhanbey ağızlarını bırak, diyecektin. Çünkü ben (senin ağzından söylüyorum) diyecektin, Türkçeyi radyo ağzı gibi istersem konuşurum. Ama sen öyle konuşamazsın. Sesinin fotoğrafı iyi çıkmaz. (Geçen akşam öyle bir halt da karıştırmıştın ya, hani.) Sen (bana söylüyorsun) kahvede Balıkçı Kalafat’la nasıl konuşursan Mühendis Mimar Dağdiken Bey’le de öyle konuşursun, anladın mı? İşte söyleyeceğin malum buydu. Benim vereceğim karşılık da şu: Ben ikiyüzlü değilim, sultanım. Benim için Balıkçı Ahmet Kalafat ne ise Mühendis Mimar, yahut Mimar Mühendis Bay Süha Dağdiken de odur. Malum da belli demektir.”

“Değildir.”

“Değil midir?”

“Kimin hesabına konuşuyorsun sen?”

“Yaşa be Ayşe Abla! Kimin hesabına konuşur insan?
Sen kimin hesabına konuşuyorsun?”

“Önce ben sana sordum.”

“Ben... Ben... Ben...”

“Ben ben ben. Ben ne? Söylesene...”

“Yahu sen beni şaşırttın be! Sorunu anlamadım.”

“Dedin ki Balıkçı Kalafat da bir Mimar Dağdiken de...”

“E?”

“Şimdi söyle bana. Balıkçı Kalafat hesabına mı Dağdiken’le Kalafat birdir, yoksa Dağdiken hesabına mı?”

“Bu ne biçim lakırdı yahu? Biz malum belli demektir diyorduk...”

“Bırak şimdi sen belliyi. Soruma cevap ver.”

“Sen insanla alay mı ediyorsun be? Ben ne bilirim mimar beyin beynini, Kalafat’ın kafasının içini. Ben kendi hesabıma konuştum abla. Bana göre, dedim, duymadın mı?”

“Bırak şu abla lakırdısını be Cemal! Nevin de, olsun bitsin.”

“Peki, Nevin.”

“Oğlum Cemal. Balıkçı Kalafat’la Mimar Mühendis Dağdiken arasında kanun nazarında hiçbir fark yoktur, orası öyle. Ama bu, yalnız yargıcın karşısında böyle. Hayatta ikisini birbirinden ayırt edip konuşmazsan aç kalırsın. Para kimde ise düdük ondadır.”

“O başka lakerda! Bana vız gelir. Balık tutarsam balıkhaneye götürürüm. Kimseye beyefendimiz, evet efendimiz demem. Kalafat’a gelince...”

“Kalafat diye birisi var mı hiç Cemal?”

“Olmalı ki söylüyoruz.”

KUMPANYA

SAİT FAİK ABASIYANIK

Hazırlayan
Büşra Tan E.

✕ @ f / otukennesriyat

YAYIN NU: 2248

EDEBÎ ESERLER: 1144

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI

SERTİFİKA NU: 49269

ISBN: 978-625-408-865-0 978-625-408-854-4 (Tk)

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®

İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: [0212] 251 03 50

Genel Müdür: Ertuğrul Alpay

Genel Yayın Yönetmeni: Göktürk Ömer Çakır

Editör: Ayşegül Karayama

Kapak Tasarımı: Harun Tan

Dizgi-Tertip: Çelebi Şenel

Baskı: Yıldız Mücellit Matbaa ve Yayın Sanayi AŞ
Maltepe Mah. Gümüşsuyu Cad. Dalgıç Çarşısı Apt.
Nu: 3/4 Zeytinburnu / İstanbul
Tel: [0212] 613 17 33
Sertifika Nu: 46025

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir.
Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği
akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya
tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya
edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

KUMpanya

En şiddetli münakaşa, kumpanyanın ismi için oldu. Kör Halit ayak diriyor, ille de “Cumhuriyet Eğlencesi Kumpanyası” koyacağız, diyordu. Diyordu da hatırına başka bir isim gelmiyordu.

Saffet Ferit neredeyse deli olacaktı. Önce ceketini fırlattı; sonra kravatını çözdü. Ondan sonra da parça parça kır düşmüş saçlarını karmakarışık etti:

“Olmaz be. Kör! Olmaz be! Ulan, ‘si’li, ‘sı’lı isim mi olur? En iyisi ‘Sulu Sahnesi’ koyalım bari!”

Halit:

“Siz bir isim bulun. Bulamıyorsunuz. Ondan sonra da benim bulduğumu beğenmiyorsunuz. Ben önce tuluata...”

“Anladık yahu! Anladık. Sen ilk defa ‘Eğlence-i Osmani’ tiyatrosu ile işe başladın. Bugünkü şöhretini de orada yaptın. Şimdiki tuluat artistlerinin çoğu oradan geçtiler. Yedi bucakta tanınmış, iş yapmıştır. İyi, güzel! Osmanlı İmparatorluğu zamanında da ‘Eğlence-i Osmani’ hiç fena ad değil. Değil, olur. Ama, ‘Cumhuriyet Eğlencesi’ kumpanyası olmaz. ‘Si’den, ‘sı’dan vazgeçtim, Cumhuriyet Eğlencesi ne demek? Bir mânâsı olsa bile, güzel değil. Durun hele! Benim aklıma bir şey geldi. Şu inatçının da suyuna gitmiş oluruz. Cumhuriyet, ne demek? Halk idaresi demek değil mi? Öyleyse ‘Halk-Eğlence Kumpanyası’ diyelim.”

Yine itirazlar yükseldi. Zayıf, gözleriyle gırtlığı dışarıya fırlamış bir delikanlı:

“‘Halk – Eğlence’, ‘İş Bank’ gibi bir şey. Halk Eğlencesi, en doğrusu.”

“Bu sefer de kumpanyası diyemeyiz.”

“‘Memleket Kumpanyası’ nasıl?”

Bir Kasımpaşalı karayağız delikanlı:

“‘Kasımpaşalı Kumpanya’ diyelim.”

Bir Üsküdarlı atıldı:

“Neden ‘Üsküdarlı Kumpanya’ demiyoruz da Kasımpaşalı diyoruz?”

Moruk Salih:

“Durun yahu,” dedi. “Ne kavga ediyorsunuz. Ben bir tane buldum...”

“Aman Salih Ağabey, sen bulma. Geçen seferkini de sen bulmuştun, iki ay dayanamadık.”

“Fena mıydı geçen seferki?”

“Yok, çok iyiydi doğrusu! Hele Adana’da ne meşhur olmuştuk ya! Bir dayak yemediğimiz kaldı. Benim burnumda aylarca, tüyü tüsü yerinde ördek yavrusunun kokusu tüttü durdu.”

Kör Halit:

“Ben vazgeçtim,” dedi.

“Aman Halit Bey, etme...”

“Yok, yok, kumpanyadan değil. Ondan bizi, Azrail bir yana, kimse vazgeçiremez.”

“Var ol, Halit Ağabey!”

Saffet Ferit mahzun, trajik bir hâl aldı. Ayağa kalktı. Burhanettin Tepsi’nin hayranlarından olduğu için, Napolyon gibi durdu. Eğildi, Halit’i alnından öptü.

Münakaşa tekrar şiddetlendi. İşte tam bu sırada köşede sessiz sessiz oturan, kumpanyanın ikinci komiği Dayı Remzi’nin, söz söylemek üzere kafasını uzattığını görenler, en doğru, en mühim lafın edilmek üzere olduğunu hissetmişler gibi, münakaşayı tam ortasında kestiler. Dayı Remzi’ye sual dolu gözlerle dönüp baktılar. O, çay finca-

nını eliyle kenara itti. Saffet Ferit'in önünde duran Serkldoryan kutusuna uzandı. Bir sigara aldı. Paketin üzerine sigarayı vururken:

“Bütün mesele kumpanyanın ismine kaldıysa, iş tamam demektir. Yahu, siz sahiden kaçıksınız be! Sen, Türkiye'nin Burhanettin'den sonra en korkunç facia artisti Saffet Ferit; sen, ölü Naşit'ten sonra ölmeyen son tuluatçı Kör Halit; sen, Eyüp Sabri'den sonra en iyi oyuncu Moruk Salih! Siz, hep kıymetli gençler! İş, kumpanyanın ismine kaldıysa ne âlâ! Hani perde, hani dekor, hani kostüm, hani makyaj, hani...”

Sözünü Saffet kesti:

“Onlar kolay,” dedi. “Bende de var, Halit'te de... Salihi'te de eski bir yelken bezi var. Suat'ta da ressamlık... Bir gecede perdeyi de dekoru da hazırlarız. Herkesin eski de olsa bir iki bir şeysi vardır. Öteden beriden ariyet de bir şeyler buluruz. Buradan kaldırıp masa götüreceğiz değiliz a, masa lazımdır diye. Makyaj için de mi üzüleceğiz yahu? Bol mantar, bol sakız, bol eter...”

“Bol yün, bol pamuk...”

“Berber Yusuf'tan iki-üç peruka da aldık mı, Refik Paşa'nın bütün Molyer tercümelerini geçeriz.”

“Peki, kadın?”

“Ohho! Sen uyuyorsun yahu! Bir defa Madam Diruhi'nin kızı hazır. Ama, ‘Erkek kardeşim gelirse gelirim,’ diyor. O it de çekilmez ama naparsın. Sonra, Emine Cihangir var. Eski operetten Mediha Dertliüz var...”

Kör Halit:

“En yeniği unutuyorsun, Saffet...”

Saffet Ferit:

“Halit Ağabey, sen benim büyüğümsün; sözünden çıkmam. Yalnız, o kızı benim gözüm tutmadı. Hem sonra, mektep mi açacağız? Yoksa oyun mu oynayacağız? Burası Dârülbedayi mi be? Bizim figürana ihtiyacımız yok.”

“Bana bak, Saffet! Bu kızı, analığı bana yalvardı, yakardı yanımıza alalım diye. Sesi çok güzel. Ara sıra kulis arasında şarkı söyleriz. Senin piyeslerini geçtiğimiz zaman ufak bir rol verebiliriz. Ne mahalle kızı rolü oynar o! Hem, nesi var yahu, akça pakça kız...”

“Beni de o korkutuyor ya! Bilirsin Anadolu kasabası... Bir eşrafzade abayı yaktı mıydı, çekiver tiyatronun kuyruğunu! Hem sonra, biz tiyatro kumpanyası mıyız, yoksa... Söyletme beni, Allah aşkına!”

“Yediğin halta bak! Şey mi bu kız, yahu?”

“Yok, estağfurullah! Onu demek istemedim. Ama gözlerini de beğenmedim. Vallahi velfecri okuyor.”

Gençlerin kulakları dikilmiş gibiydi. Halit Ağabey, bunu sezdi:

“Bana bakın, çocuklar,” dedi. “Aramıza bir genç kız alıyoruz. Tiyatro demek, kardeşlik demektir. Tiyatroda kimse kimseye kötü gözle bakamaz. En küçük laubaliliğe tahammül edemem; girişirim alimallah! Bak, benden söylemek...”

Saffet Ferit:

“Çocuklardan yana ben kefilim. Dışarısına karışmam ama...”

Dayı Remzi:

“Orasına da ben kefilim.”

Saffet Ferit:

“Öyleyse mesele yok,” dedi.

Dedi ama sessizce nargilesini çeken, kumpanyanın hem kapıcısı hem perdecisi hem yedek artisti olan Salih’e göz kırptı. Dayı Remzi, Salih’e kırılan gözü görmemezlikten geldi:

“Bilirim ki,” dedi. “Hepiniz, her şeyi yapabilecek insanlarsınız. Ben, bir gün Naşit’i sahnede Kürt kıyafetinde mangal karıştırır, kahve pişirir, çubukla tütün içerken görmüştüm. Ortada ne mangal ne maşa ne ateş ne çubuk

ne cezve ne fincan vardı. Ama Naşit, sanki bütün bu saydıklarım önündeymiş gibi hareketler, mimikler yapıyordu. Seyircilerden pek hödükler müstesna, hemen hepsinin gülmekten yerlere yatıp katıldıklarını gördüm, bendeniz de hâşâ huzurdan sancılandım. Hatta biraz da patiskayı ıslattım.”

“Ondan sonra eve gidip talim ettin...”

“Ettim de ne halt karıştırdım? Sahnede ben de yapıyım,” dedim. “Seyircilerden külhanbeyin birinin: ‘Ulan Sezai! O köşedeki herif, keçileri kaçırdı galiba! Ne yapıyor öyle, yahu?’ diye bağırıldığını duydum. En önden birisi de arkasına dönüp o lafı söyleyene, ‘Hindistan dansı oynuyor ulan eşek!’ deyince dersimi de aldım.”

Suluk yüzünde bir sahne aşkı tüten gençlerden biri:

“Nasıl yapıyordu be, dayı?” dedi.

“Nasıl yaptığını bilsem ben de yapardım. Ama yapıyordu. Basbayağı, şu bizim gibi olan elleriyle maşayı yerinden çıkarıyor, mangalı karıştırıyor, marsıkları ayırıyor, kenara koyuyor, bir ateş alıp tütünü yakıyor, dumanını da üflüyordu. Biz dumanı göremiyorduk ama dumanın çıktığına inanıyorduk. Biraz dişimizi sıksak, dumanı da görürdük. Sonra çubuğu ihtiyatla tablaya bırakıyor, cezveye şekeri, kahveyi atıyor, suyu dolduruyor, cezveyi sürüyor, fincana boşaltıyor, afiyetle de içiyordu.”

Üsküdarlı bilgiç genç:

“Aksesuvara hiç lüzum yokmuş,” dedi.

Dayı Remzi:

“Lüzumundan geçtim; o ‘Arkası var’ dediğin şey, acaba Naşit’in önünde olsaydı, bu hareketlerin keyfi mi kalırdı? O dediğin şeyle, böylece alay ediyordu, alay! Büyük adamdı, çocuklar, büyük adamdı. Bir eksiği vardı, yazı yazmazdı. Yazabilseydi, bak ne piyesler çıkaracaktı. Bizim de bugün bir Molier’imiz olurdu. Sen bilir misin onun Otello’da Yago rolüne çıkışını? Güya, onu kepaze etmek

için bu rolü vermişlerdi. Sahnede Desdemona, mendilini düşürmüştü, Naşit gözlerini aç a aç a bir, ‘Mendil! Ah, mendil!’ diye feryat edince, onu küçük düşürmeye çalışan düşmanların saçını başını yolduklarını gördüm. Seyirciler arasında Şekspir otursaydı, faciasını komediye niçin çevirdiğini anlar, hoş görür; ‘Yes! Olrayt!’ derdi.”

Kör Halit:

“Peki, şimdi ne oldu yahu? Ne isim bulduk?”

Dayı Remzi:

“Birader,” dedi. “Kellim kellim lâyenfâ! Hadi şundan bundan vazgeçtik: Mangaldan da, çubuktan da... Hepsinin kolayını bulduk, diyelim. Ya para? Ya yol parası?”

Moruk Salih gülererek:

“O da mı mesele, yahu? Saffet Bey çaresine bakar. O kadar ihvan var. Ellişer kuruş verseler, Erzurum’a kadar gideriz.”

Saffet Ferit:

“Salih, şakayı bırak! Remzi doğru söylüyor. Halit, sen her şeyi hazırladım, diyorsun, hiç para lakırdısı etmiyorsun. Ondan yana ne hâldeyiz?”

Kör Halit:

“Sen ne hâldesin?”

“Ben (gırtlığını göstererek), buraya kadar borç içindeyim. On para isteyecek kimsem de yok.”

Moruk Salih:

“O hâle geldin mi, Saffet Bey?”

“O hâli de geçtim, Salih... Nerede o eski arkadaşlar? Kalmadı, kalmadı. Giderdim yazıhanelerine, ‘Vay, Saffet-çiğim! Ne haber, nasıl gidiyor tiyatro?’ derlerdi. ‘Yine bozuk...’ derdim. Gülerlerdi: ‘Bu seneki kumpanyanın ismi ne?’ derlerdi. ‘Güzel Anadolu Tiyatro Kumpanyası’ derdim. ‘İş çıkacak mı dersin? Niyet ne tarafa?’ derlerdi. ‘Şark vilayetlerine’ derdim. ‘Ne kadar lazım?’ derlerdi. ‘Beş yüz’ derdim. ‘Ne zaman ödeyeceksin?’ derlerdi. ‘Dönüşte...’

LÜZUMSUZ ADAM

SAİT FAİK ABASIYANIK

Hazırlayan
Büşra Tan E.

✕ @ f / otukennesriyat

YAYIN NU: 2245

EDEBÎ ESERLER: 1140

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI

SERTİFİKA NU: 49269

ISBN: 978-625-408-662-5 978-625-408-854-4 (Tk)

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®

İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: [0212] 251 03 50

Genel Müdür: Ertuğrul Alpay

Genel Yayın Yönetmeni: Göktürk Ömer Çakır

Editör: Ayşegül Karayama

Kapak Tasarımı: Harun Tan

Dizgi-Tertip: Çelebi Şenel

Baskı: Yıldız Mücellit Matbaa ve Yayın Sanayi AŞ
Maltepe Mah. Gümüşsuyu Cad. Dalgıç Çarşısı Apt.
Nu: 3/4 Zeytinburnu / İstanbul
Tel: [0212] 613 17 33
Sertifika Nu: 46025

Kitabın bütün yayın hakları Ötügen Neşriyat A.Ş.'ye aittir.
Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği
akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya
tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya
edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

LÜZUMSUZ ADAM

Ben bir acayip oldum. Gözüm kimseyi görmüyor, kimse-
nin kapımı çalmasını istemiyorum. Dünyanın en sevimli
insanları olan posta müvezzilerinin bile... Mahallemden
pek memnunum. Yedi senedir çıkmadım oradan desem
yeri. Hiçbir dostum da nerede oturduğumu bilmiyor. Ma-
hallem dediğim; şu yedi senedir –üç ayda bir Karaköy’e
inip dükkân kirasını almak bir yana– yaşadığım yer, üç-
dört sokak içindedir.

Mahallem birbirine muvazi üç sokakla, bu sokakla-
rı diklemesine kesen bir diğer sokak, bir de bunlardan
bütün bütüne bağımsız –ama sokak sayılmayacak kadar
dar, kısa– benim sokağımdan ibarettir. Ben bu sokaklara,
önemliliklerine göre 1, 2, 3, 4 numaralarını taktım. Kendi
sokağım numarasızdır. Onu numaralamaya elim varmadı.

Oturduğum apartımanın altında bir sütçü, onun kar-
şısında iki marangoz vardır. Marangozlara hiç işim düş-
medi. Nasıl geçindiklerine şaşar kalırım. Akşamlara dek
uğraşırlar. Demek herkes benim gibi değil: Öyle ya, tam
kırk sekiz senedir marangoza işim düşmesin. İstanbul’da
marangoza işi düşecek insanlar olmasına şaşar kalırım.
Hem de şu İstanbul denilen yerde kim bilir kaç marangoz
vardır?

Sabahları kalktım mı koşarım doğru bir kahveye. Bu
kahve tertemiz, yedi-sekiz masadan ibarettir. Sessiz insan-
lar gelir gider. Bir köşede bezik, kaptıkaçtı, satranç oynar-

lar. Sahibi Frenk ile Yahudi kırması bir hatundur. Dünya-
lar kadar iyi kadındır. Kahvesine girer girmez:

“Bonjur madam,” derim.

“Bonjur mösyö,” der. “Komantalevu?”

Lazım gelen cevabı veririm. O, bu cevapla kanmaz. Bana Fransızca herhâlde pek hoş lakırdılar eder. Kimini anlar, kimini anlamam. Ne kadar vıy demek lazımsa der, bu vıy’ların arasına kaymasın diye iki tane de no yerleştiririm. Rahat rahat anlaşıyoruz. Elime Fransızca bir mecmua sıkıştırır. Ben de resimlerine bakar, anlayamadığım kelimeleri bir yere yazar, eve gidip lügata baktıktan sonra da anlar, ertesi sabah gelip de mecmuayı yeniden okuduğum zaman “vay anasını” derim.

Madam:

“On kapuçına?” der,

Ben:

“Peki,” derim önce.

Sonra Fransızca olsun diye sesu’yı yapıştırım. Madam pek sevinir. Başlar kapuçinasını nasıl yaptığını Alamanca anlatmaya:

“...”

On bire doğru küçük yokuşu çıkar, tramvay yoluna varır, sola döner, on beş adım atar, bir kütüphanenin önüne düşerim. Oradan Fransızca bir resimli mecmua satın alırım. Koltuğumun altında mecmua, kütüphaneden çıkar çıkmaz hemen dalarım bizim sokağa. Oh! Ne rahatımdır girer girmez. İnsanları başkadır bizim sokağın; bu tramvay yolu insanına benzemez. Korkarım bu tramvay yolu insanından.

Çoğu gün canım yemek istemiyor şimdi. Bizim mahallede bir işkembeci vardır. Temiz adam, çorbası da iyidir. Dükkânı öteki pis işkembeci dükkânlarına benzemez. Kasesleri antika, işkembesi de kar gibi beyazdır.

“Terbiyeli mi olsun, Mansur Bey?” der.

“Terbiyeli olsun, Bayram,” derim.

İsmi ister Bayram ister Muharrem olsun, her işkembe-
ci benim için Bayram’dır.

“Sirke-sarımsak koyayım mı, Mansur Bey?”

“Koyma bugün. Evvelsi gün biraz dokandı; gaz yaptı.
Bir limon alsın çocuk, sıkıver.”

“Sizin geçen günkü limonun, yarısı duruyor.”

“Yok be?”

Bayağı, çocuk gibi sevinirim limonun yarısının durdu-
ğuna. Bayram da bayağı çocuk gibi limonu sakladığına,
beni sevindirdiğine sevinir.

“Hepsini sıkayım mı yarım limonun Mansur Bey?”

“Sık, sık, Bayram! Ekşi ekşi olsun şöyle.”

Ekşi ekşi çorbayı içer, odama çıkarım. Kamusu Fran-
sevi karşımda, satın aldığım mecmuanın resim altlarını
Türkçe edeyim derken uyuyakalırım. Elifi elifine dört bu-
çukta uyanırım. Dört buçuk gezinti saatimdir. Evimden çı-
kar, sağa sapar, bir numaralı sokağı geçer, tramvay yolunu
geçmeden sol yaya kaldırımından hızlı hızlı yürür, hemen
soldaki bizim bir numaralı sokağa paralel iki numaralı so-
kağa sapıveririm.

Bu sokak çamurlu, dar, pis bir sokaktır. Sağ tarafta bir
bar, sonra bir ekmekçi, ekmekçiden sonra bir lokanta ge-
lir. Bana da öyle gelir ki, bu lokantada memnu meyvalarla
yemekler satılır. Her akşam aynı melankolik, garip adam-
larla kadınlar geliyor. Belki de kurbağa, fare, karga, kedi,
köpek, insan eti yiyorlar. Orayı da geçince bizim sokağın
başına çıkmış olurum. Sağa döner; yemişçi kadına, “Mer-
haba” derim. “Merhaba bey!” der. Gözleri pek güzeldir.
Sağdaki sokağa sapıp sapmamakta tereddüte düşerim...
Neden mi?

Anlatayım: Bu her akşamki gezintilerimden birinde...
İnsan gezinirken etrafına bakacak, yolda durup vitrin sey-
redecek, birinin yüzüne bakacak, ağır ağır yürüyecektir

elbette. Bütün bunları yapamam işte. Bu sokağa girince hızlanır, önüme bakarak yürür; kızgınmışım, bu sokaktan geçmeye de mecburmuşum gibi yaparım. Neden mi? Ben de onu anlatacaktım:

Efendim, buradaki evlerin birinde ağzı burnu yerinde, (bir gözünde tavukkarası vardır ama zararı yok!) eski kadınların dediği gibi, ellerinin üstüne fındık oturtulacak kadar yumuk yumuk elli, büyük büyük memeli, entarisinin göğse açılan yerinde hafifçe kirli esmer bir ayrılıp birleşme, hoppa mı hoppa bir Yahudi kızcağızı vardı. Çift kanatlı bir pencerenin önünde oturur, bir şeyler dikerdi. Bazen kapının önüne çıkar, saatlerce sağa sola bakar, adam bulursa çene çalardı. Bir de kalın kalın, yere sağlam sağlam basan bacakları vardı. Yahudi'nin esmeri de başka türlü güzel oluyor... Ne öpmek isterdim bacaklarından şu kızı bir defacık ömrümde.

Bir gün mahut sokağı aşağıya doğru inmeye başlamıştım. Yahudi kızı kapının önünde idi. Karşıdaki marangoz da kapısının önünde. Tam hizalarına gelince marangoz karşıma dikildi:

“Bana baksana,” dedi. “Lop incir! Bir daha buradan geçersen gözünü patlatırım!”

O günden sonra bu sokaktan geçmek dileği de benim için dayanılmaz bir şey olmaya başladı. Ama ilk günleri akşam gezintilerimde oradan geçmek arzusuna dayanmak için ne çarpıntılar geçirmedim! Ha şimdi patlatacak gözümü marangoz, ha şimdi! Ne günlerdi o günler... Senelerden beri bu nevi çarpıntılara yüreğimi kapamıştım. Nabzım günlerce bir tek vuruş fazla atmazdı. Onu da sayardım: Hep altmış üç, hep altmış üç. Altmış ikiye indiği de olurdu. “Yürürken normalini bulur,” derdi bir doktor arkadaşım. Durup da sokakta nabzımı sayamam a! Ama şöyle bir dinlenip; bir kapuçına çektim, sağda solda bana bakan insan görmeyince, gizlice saatimi çıkardım mı ta-

mam: Altmış üç. Ne bir kadın yüzüme bakar ne bir portakalın beş kuruştan yirmi beş kuruşa fırlaması beni ilgilendirirdi. Beş kuruşa yerdim. Yirmi beşse portakala da veda! Üç numaralı sokağa da, İstanbul'a olduğu gibi, darıldıktan sonra akşam gezintilerim bir zaman tadını kaybetti. İki sokak içinde mahpus gibi oldum. Ama sıkılmadım. Mahallem gerçi sakindir, sakindir ama civcivli de bir mahalledir. Oturanların yarısı Levanten'le Yahudi olan bir mahallede civciv olmaz olur mu? Hele Yahudiler... Ne iyi ne tatlı ne civcivli ne hayatı sever insanlar... Mahallemin Yahudileri öyle pek zengin takımı değil, daha doğrusu benim zenginlerle alışverişim yok. Portakalcım benden kırk para fazla kopardığı gün dünyanın en sevimli insanıdır, ismi de Salomon'dur. Pahalı bulup da bir şey almadığım zaman arkamdan ne fena fena bakar ne de olmayacak bir fiyat verdiğim zaman homurdanır. Aksine bana hak verir.

Akşam olur. Akşamın olduğunu bizim madamın pastanesinin camlarına dallı bir perde çekilince anlarım. İçerinin tatlı sarı ışığı yanar. İlk madam yakar elektriğini. Sonra Salomon mumunu diğer portakal sandığına. Sonra lakerdacı 300 mumluk ampulünün kordonunu prize geçirir. Siklamen renkli kırmızı soğan kesilince dudak boyası, tırnak cilası güzelliğiyle parlar. Lakerda; şişman, esmer bir Rum kadının kaba ve oyluk etleri gibidir...

Meyhaneden çıkınca yanıma, bırakılmak istenen metresler talihsizliğiyle sokağıma sokulur. Zavallı sokağım!

Bir numaralı sokakta iki tane sazlı meyhane vardır. Onların önünde taksiler bekler. Taksilerin arasında şoförler, orospular gezinir. Otomobillerin önündeki hep yıldırım düşmesin diye takılmış bir paratonerdir sandığım, anten olduğunu öğrendiğim hâlde gene ilk görüşte aldandığım, o beyaz parlak maden sopa yağmurda bir şimşek gibi parlar.

Kocaman hayvan otomobilin bu ufacık kuyruğunu; onun isterik, tehditkâr sallanışını pek severim. İşkembecinin karşısında yağmurun altında durur, şapkamı kulaklarıma geçirir, sanki uzak bir kadınsız memleketten buralara düşmüşüm de beraber geceyi geçirecek, derdimi paylaşacak bir kadın arıyormuşum gibi kocamanlaştığını tahmin ettiğim fena gözlerimle gelen geçene bakar durumum...

On dakika sonra benden çok yaşlı bir adam geçer. Bu adam iri yarı bir adamdır. Kır bıyıklıdır. Saçları hiç dökülmemiştir ama beyazdır. Şoförler onu görünce:

“Vay beybaba, merhaba,” derler.

O:

“Merhaba evlatlar,” der!

Sonra Fuzuli'den beyitler okur. Şoförler adam gittikten sonra:

“Okumuş adamdır,” derler. “Ama huyu kötü: Küçük kızlara düşkün. Hem küçük hem de en adisinden olmazsa alıp gitmez, enayi!”

Adam karşıki gaziinoya yollanır. Az sonra ben de oraya giderim. O tam saz takımının karşısına geçer oturur. Üstü başı gayet temizdir. Elleri, saçları, bıyıkları itinalıdır. Gözüküşü elliden fazla değildir. Küçük şanoda bir, iki, üç, dört, beş, kadın vardır. Beybaba en gencine diler gözlerini. O kadın beybabaya kokteyl ısmarlatır. İçine dört-beş damla tuvalet ispiertosu damlatılmış nar şerbeti getirirler. Bir daha getirirler. Adam ortada hizmet eden yusuvarlak, gözleri tatlı, sıcak kızı çağırır, kulağına bir şeyler söyler, sonra artık bu adam uyumaya başlar. Masaya dirseğini yaslar, uyur. Yalnız, gözlerine siyah gözlük takmış, kısık kadın seslerinin arasına ara sıra çatlak, fakat usule uygun bir ses fırlatan kemancı taksime giriştiği zaman gözünü açar, “Allah, Allah!” diye haykırır. Garson Bekir anlatırdı: Beraber gittiği kızların göğsüne başını kor, ağlar, uyur, şarkı söyler, şiir okurmuş. Bu beş fiilden bir altıncısı (mese-

MAHALLE KAHVESİ

SAİT FAİK ABASIYANIK

Hazırlayan
Büşra Tan E.

✕ @ f / otukennesriyat

YAYIN NU: 2247

EDEBÎ ESERLER: 1142

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI

SERTİFİKA NU: 49269

ISBN: 978-625-408-869-8 978-625-408-854-4 (Tk)

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®

İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: [0212] 251 03 50

Genel Müdür: Ertuğrul Alpay

Genel Yayın Yönetmeni: Göktürk Ömer Çakır

Editör: Ayşegül Karayama

Kapak Tasarımı: Harun Tan

Dizgi-Tertip: Çelebi Şenel

Baskı: Yıldız Mücellit Matbaa ve Yayın Sanayi AŞ
Maltepe Mah. Gümüşsuyu Cad. Dalgıç Çarşısı Apt.
Nu: 3/4 Zeytinburnu / İstanbul
Tel: [0212] 613 17 33
Sertifika Nu: 46025

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir.
Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği
akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya
tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya
edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

MAHALLE KAHVESİ

Yazın bu küçük mahalle kahvesinin bahçesine sık sık gittiğim için, karayelin, tipinin çılgınca savrulduğu akşam, içeriye girdiğim zaman yadırganmadım. Kahve sapa bir yerde idi. Yapraklarını dökmüş iki söğüt ağacı ile üzerinde hâlâ üç-dört kuru yaprak sallanan bir asmayı kar öyle işlemişti ki bahar akşamları, yaz geceleri pek sevimli olan bahçenin mora kaçan beyaz bir ışıkla dibinden aydınlık hâldeki güzelliğine, girerken şöyle bir göz attığım hâlde camın kenarına yerleşip de buğuları silince uzun zaman daldım, hem sevdalandım. Bu mor ışık o kadar çabuk koyulaştı ki kahve daha ışıkları bile yakmamıştı. İnce belli çay bardaklarının en güzelini önüme bırakıp giden kahveci:

“Kışın da güzel değil mi, bahçe?” dedi.

Bahçedeki mavi boyalı kasımpatlarının üzerine birikmiş karları gösterdi.

“Morukların söylenmeyeceğini bilsem ışıkları daha yakmazdım ya,” dedi. “Neredeyse homurdanmaya başlarlar.”

Kahve ışıklarını yakınca dışarıdaki karın ışığı söndü. İçeriye göz attım. Sekiz kişi ya var ya yoktu. Küçük kapağının içinden alevler atarak yanan sac sobanın sağ tarafının neredeyse kıpkırmızı kızaracağını biliyor, bekliyordum. Yanımda tavla oynayanlar vardı. Bir zaman onlara daldım. Ara sıra camı silerek alnımı camlara yapıştırıp dışarıyı seyrettim.

Evimden çıkınca ortalığın sessizliğini, bu sessizliğe lapa lapa kar yağdığını görmüş, yürümek hevesine kapılmış; ana caddeleri, arkadaş tesadüflerini, malum kalabalık yolları bırakmış, karın daha tez, daha temiz biriktiği, insanların az geçtiği bir semte gitmek üzere تنها tramvaya atlamış, buraya gelmişim. Ama ben gelirken yarım saat içinde hava değişmiş, karayel kudurmuş, lapa lapa yağan kar, küçücük küçücük soğuk darı taneleri hâlinde kaynaşmaya başlamıştı.

Kahveciye:

“Bugünkü gazete var mı?” diye sordum.

Elime bir gazete tutuşturdu. Bir taraftan kafamdaki havadislere dalmaya çalışıyor, öte yandan kahveyi dinliyordum. Maişet derdi münakaşalarından öte insanlar bir şey konuşmuyorlardı. Bir ara kahvenin kapısı rüzgârla, bir adamla beraber açılıyor, avuçlarını üfleyerek o adam içeriye dalıyor, sobanın önünde karnını, göbeğini, göğsünü, dizini iyice ısıttıktan sonra bir tarafa ilişiyor, ya kendi kendine hülyaya dalıyor yahut da bir tavla partisinin iki kişilik eğlencesine, oyuncuların itirazına rağmen, bir üçüncü olarak katılıyordu.

Sedirde oturan ihtiyarların yanına da orta yaşlı, ciddi adamlar gelip oturdu. Benden uzakta idiler. Ne konuştuklarını duyamıyordum ama yüzlerinde hüznü bir şeyler vardı. Uzun uzun susuyorlardı. Artık epey bir zamandır kahveye insan gelmediğini fark ettim. Küçücük yuvarlak saat kahveciden yana dönük olduğu için saatin kaç olduğunu kestiremiyordum. Epey bir zaman geçti. Birçok insanlar gitti. Kahveci nihayet saatini benden yana çevirdi. On buçuktu. Öyle bir uyuşukluk içinde idim ki kalkıp gidemiyordum. Gitmek ister gibi kımıldandığımı sezen kahveci:

“Eviniz yakınsa acele etmeyin,” dedi. “Biz bire kadar açığız. Buradan iyi yer mi bulacaksınız?”

“Ya?” dedim. “Bana bir çay daha yap öyleyse... Bir dilim de limon.”

Tam bu sırada içeriye birisi girdi. Kaşına kirpiğine kar dolmuş, üstüne beyaz bir ceket giymişti sanki. Gelen adam sobaya doğru yürüdü. Üstünü başını süpürdü. Bir sandalyeye çöktü. Genç, çok genç bir adamdı. Yüzündeki karlar eriyince beyaz, yuvarlak bir yüz meydana çıkmıştı.

Kahvede o gelmeden evvel konuşmalar oluyorken o girince herkes susmuştu. Kenarda tavla oynayanlar da tavlalarını şakırtı ile kapatıp çıkıp gittikten sonra bu sükût büsbütün arttı, uzadı.

Genç adama baktım. Bir sandalyenin üzerinde oturmuş, önüne bakıyordu. İhtiyarlar sakın, ciddi, âdeta haindiler. Kahveci başını iki eli arasına almış kahve ocağında oturuyordu. On dakika bir mecliste insanların susması korkunç bir şeydir: Dehşetli sükût uzuyordu.

Genç adam ayak ayak üstüne atıyor, sonra ayağını değiştiriyor, bir türlü oturduğu yerde rahat edemiyordu. Belinden yukarısı imtihan olan bir talebeyi andırıyor... Korkak korkak bakıyor, ayakları ise imtihan heyeti masa altından ayak ayak üstüne attığını göreceklermiş korkusu içinde gibi bir inip bir kalkıyordu. Ayağının birisine altından kırmızı kırmızı yamalar sallanan bir lastik artığı geçirilmiş, bunu iple de bağlamıştı. Ötekisinde, torik ağzı gibi açılmış altından hâlâ ıskaraları sallanan bir futbol ayakkabı eskisi vardı.

Kahvedeki sessizlik uzadıkça uzuyordu. Şaşırmıştım. Neredeyse birinin, ya:

“Şeytan geçti!”

Yahut da:

“Kız doğdu!”

Diyeceğini bekliyordum. Hepimiz gülüσεcektik...

Hâlâ kimse bir şey söylemiyordu. Tekrar gözüm yeni gelen adama ilişti. Yüzünü değil, geniş alnını görüyor-

dum: Kırıksız, manasızdı. Üstünde ceket yoktu. Yalnız siyah çizgili beyaz bir mintan vardı. Kirli beyaz renkli bol bir kazağa bürünmüştü. Kazağın ön zaviyesini bir çengel iğne ile tutturmuştu.

Meraklanmış, şaşırmıştım. Bir hareket bile yapamıyordum.

Bu sırada kahvenin kapısı açıldı. İçeriye bir adam girdi. İhtiyarlara doğru yürüdü:

“Sizi çağırıyor,” dedi. “Akli yerinde ama sabaha çıkmayacağına kalıbımı basarım. Ara sıra fena dalıyor. Seni istedi Ali Ağa. Seni de Mahmut Çavuş. İstersen sen de gel Hasan. Seni çok severdi.”

Oturan üç kişi ayağa kalktılar. Soba kenarında oturana en küçük bir göz atmadan ama ona dik dik bakarmış gibi bir halle geçip gittiler. Sanki gözlerini mahsus ondan çeviriyorlardı. Genç adam, büyük gözlerini açmış, gidenlere yalvarır gibi bakıyordu.

Kahveci yeni gelene hâlâ bir çay olsun getirmiyordu. Az sonra yerinden kalktı. Önümdeki fincanı kaldırırken:

“Şu zavallıya da benden bir çay yap,” dedim.

Bana yalnız gözkapaklarını kaldırıp indirerek bir tuhaf baktı. Çayı getirmeye gittiğini sandım.

Önünden geçerken çocuk birden ayağa kalktı. Kahvecinin önüne dikilmişti. Kahveci farkında değilmiş gibi yana dönerek uzaklaşırken:

“Babam, değil mi?” dedi. “Ölüyormuş değil mi?”

Kahveci susuyordu. Bu hain, kötü, acı bir sükûttu. Sonra sanki buzlar erimiş gibi oldu. Ama cevap yine benim için manasız, çocuk için de acı idi.

“Senin baban değil o.”

Genç adam bir şey söylemedi. Bir şeye karar vermiş gibi hızla yürüdü. Kapıyı bir türlü açamıyordu.

Kahveci:

“Sakin eve gideyim deme. Kapıda teyzenin oğlu bekliyor, gebertir seni!”

Çocuk düşündü. Bütün kararları uçmuştu. Yüzünde iradesiz hatlar belirdi. Kendisini içeriye iten rüzgârı deler gibi gitti.

Bir zaman bir şey soramadım. Kahvecinin arkası bana dönüktü. Gürültüyle bir şeyler yıkıyordu. Yüzünü benden yana döndürmesini bekledim. Ama bir türlü işini bitiremiyordu. Nihayet döndü.

Ben:

“Nedir bu Allah aşkına?” dedim.

Belindeki önlüğü çıkarmaya uğraşıyor, cevap arıyor gibi düşünüyordu.

Kapı açıldı. Bir ihtiyarla beraber deminki adam girdi. Daha kapıdan girerken:

“Ruhunu teslim etti,” dedi. “Öteki savuştu mu?”

Kahveci, elleri önlüğünün arkadaki bağlarında donmuş gibi idi. Onu çözeceğine tekrar bağladı. Masama doğru geldi. Sanki bana açıklaması lazımmış gibi:

“Arabacı Kâmil Ağa,” dedi, “Öldü de... O deminki it, oğlu idi. Kız kardeşini kötü yola sürükledi diye babası red-detmişti.”

Sonra öteki adamlara döndü:

“Namussuzum,” dedi, “Pişmanlığından değil, miras vururum diyerdir.”

İhtiyarlardan biri bu söze taraftar olmadığını gösteren bir yüzle:

“Pişman olsa da affedilemez o,” dedi.

Ben dudaklarımın ucuna gelen bir suali nasıl sordugumu, niçin sordugumu bilmiyorum. Bu tesiri yapacağını hiç düşünmeden budalaca sordum:

“Kız ne oldu?”

Tuhaf bir şey oldu. Birbirlerine bakmadan, hâllerleriyle bakar gibi yaptılar. Ses seda çıkmadı. Deminki sükûtun bir başka türlü sü içine düştük.

Hatta gözlerde değil ama sükûtta ve sükûtun hareket-sizliğinde:

“Bunu niye sordun?”

“Ne lüzumu vardı?”

“Başka soracak şey yok muydu?”

“Ne de meraklı imişsin.” diyen bir hâl vardı.

Kimse cevap vermedi. Parayı masanın üzerine bıraktım. Kahveciye baktım. Baş önünde düşünüyordu. Sapsarı idi. Elleri hâlâ önlüğünün bağlarını çözmeye çalışıyordu. Kapıyı açtım. Çekip gittim. Kızın ne olduğunu öğrenemedim ama onu kahvecinin kötü hayattan çekip aldığını mı anladım nedir?

MAHKEME KAPISI

SAİT FAİK ABASIYANIK

Hazırlayan
Büşra Tan E.

✕ @ f / otukennesriyat

YAYIN NU: 2244

EDEBÎ ESERLER: 1139

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI

SERTİFİKA NU: 49269

ISBN: 978-625-408-861-2 978-625-408-854-4 (Tk)

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®

İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: [0212] 251 03 50

Genel Müdür: Ertuğrul Alpay

Genel Yayın Yönetmeni: Göktürk Ömer Çakır

Editör: Ayşegül Karayama

Kapak Tasarımı: Harun Tan

Dizgi-Tertip: Çelebi Şenel

Baskı: Yıldız Mücellit Matbaa ve Yayın Sanayi AŞ
Maltepe Mah. Gümüşsuyu Cad. Dalgıç Çarşısı Apt.
Nu: 3/4 Zeytinburnu / İstanbul
Tel: [0212] 613 17 33
Sertifika Nu: 46025

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir.
Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği
akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya
tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya
edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

SEYLAN ÇAYI HIRSIZLARI

Suçlu yerinde üç tane babayani kılık ve edalı, yanık yüzlü, tıraşları uzamış orta yaşlı insan var.

Hâkim: “Anlat bakalım, sen Hasan!”

Hasan Özer, biraz sinirli olduğu belli bir sesle, elindeki denizci kasketini bura bura anlattı:

“Ben, yirmi beş senedir motörlerde çalışırım. Başıma hiç böyle iş gelmedi. Günlerden bir çarşamba günüydü. Sandalı iskeleye bağladım. Evime yollanmadan evvel sandaldaki muşambayı dürdüm, katladım. Bırakıp evime yollandım. Sabahleyin vazifemin başına geldiğim zaman (İşimin başına diyeceği yerde vazifemin diyordu), baktım, akşam dürdüğüm muşambalar sandalın küpeştesine serili vaziyette. Kendi kendime: ‘Allah Allah, bu manzara da ne oluyor?’ dedim. Muşambaları kaldırdım. Bir de ne göreyim? Altında iki sandık yok mu? ‘Bu sandıklar ne ola?’ diye sordum. Meğersem çaymış.”

“Çay olduğunu nereden bildin?”

“Hüseyin Yazıcı söyledi efendim.”

“Sonra?”

“Sonra efendime söyleyeyim. Kahveye koştum. Hüseyin’i çağırdım. ‘Hüseyin be! Gel!’ dedim. ‘Ne var be sabah sabah?’ dedi.”

“Saat kaçtı?”

“Altı vardı.”

“Peki saat beşte senin iskelede işin neydi?”

“İşimin vaktiydi efendim. Hem saat beş değil, altıydı.”

“Ee, anlat...”

“Derken efendim. Biz Hüseyin’le sandalın başına geldik. Hüseyin sandıkları görür görmez, ‘Çay sandığı bunlar,’ dedi. Sandala atlayıp sandıkları kıyıya çıkardı. Aldı götürdü.”

“Bu çaylar Hüseyin’in miydi?”

“Hayır efendim.”

“Öyle ise, ne diye alıp götürmesine müsaade ettin?”

“Bir cahillik ettim efendim.”

“Bu cahilliğe inanmamız şimdi biraz zor olacak ama... Pekâlâ Hüseyin bunları ne yapmış?”

“Götürüp satmış efendim.”

Hasan’ın elindeki kasketin hayrı kalmamıştı. Hâkim otur deyip de oturduğu zaman, bu biçare kasketi bu sefer de apış aralarına almış, sıkıyor, sıkıyordu.

Sıra Abdurrahman Yirmibeş’e gelmişti. Biraz sonra anlayacağımız gibi, Abdurrahman evvelden kestirmiş bulunsaydı, soyadını Yirmibeş yerine Onbeş kordu. Fakat ne bilsin...

Abdurrahman Yirmibeş, hepsinden daha yaşlı, çoluk çocuk sahibi, sakın hâlli, babacan, sinirsiz bir adam.

Abdurrahman Yirmibeş:

“Efendim, ben şu Hüseyin’le kahvede otuyordum. Bir aralık bu sandalcı Hasan geldi. Bir şeyler söyledi. O da, ‘Pekâlâ geliyorum,’ dedi. Bana da ‘Haydi yürü sen de!’ dedi. ‘Bana yardım edersin!’ dedi. Ben de gittim. Evvela Petro’nun ailesinin evine gittik. Orada baktım çay sandığı duruyor.”

“Çay sandığı olduğunu nereden anladın?”

“Çay sandığı belli olur efendim.”

“Sandıklar açık mıydı?”

“Bir tanesi açıldı da çuvala koyduk.”

Düşündüm: Kim bilir Abdurrahman Yirmibeş, belki de cebine attığı bir avuç çayı akşam demlendirmiştir. Mis gibi

bir koku bir küçük mangalla ısınmış odayı doldurmuştur. Abdurrahman bir nefes cıgarasından, bir yudum da çayından içip, “İşte halis çay buna derler,” demiştir. Bir tutam çayla bir 15 lira hamaliye parasının keyfini bozacak sonraki hadiseleri belki de hiç düşünmemiştir. Düşündüyse, “Neme gerek birader. Ben çalmadım ya, nihayet çalınanı taşıdım,” diye ferahlamıştır.

O devam ediyordu:

“...Yağ iskelesinde yağ taciri Asaf’a götürüp teslim ettik.”

“Çalınmış mal olduğunu bilmiyor muydun?”

“Bilmiyordum efendim.”

“Bunların çay ticareti, yahut komisyonculuğu yaptığını mı sanıyordun?”

“Hayır efendim, onların ikisi de balıkçı, sandalcıdır.”

“Öyleyse...”

“Götür dediler, götürdüm efendim.”

“Peki kaç para aldın?”

“15 lira.”

“İyi hamaliye parası bu zamanda. İki sandık Bağdat’tan 15 liraya gelir oğlum.”

Abdurrahman, içtiği çay genzine kaçmış gibi, yüzünü buruşturdu. Oturdu. Bir tutam çayın acı tamahı mı yüzünü ekşitmişti? Yoksa, “İçtiğim bir bardak çay burnumdan fitil fitil gelecek mi?” diye düşünmüştü, bilinemez. Bu hâl bir-iki dakika sürdü. Sonra yaşlı insanlara has bir tevek-külle sakinleşti.

Sıra bu işteki rolü oldukça mühim olan, çayları satıp, paraları da arkadaşlarıyla tamamen taksim etmemiş bulunan Hüseyin Yazıcı’ya gelmişti. Hüseyin Yazıcı söze başlar başlamaz, Çeşme-meydanlı olduğunu belli eden bir hâl almıştı. Çeşmemeydanı ismiyle eski İstanbul’un tulumbacılık âlemi hatıra gelmemeye imkân yoktur. Kim bilir Hüseyin Yazıcı da belki yaman gelir yaman gidenlerdendi. Uzun

boy lu, siyah ve uzun bıyıklı, siyah kuşaklı bir delikanlı olduğu muhakkak. Kırk yedi yaşındaymış. Fakat uzun boyu gene de uzun boy, sesi gene “Eyvallah imanım!” diyen ses. Yalnız siyah ve uzun bıyıklarına ak düşmüş, kenarları sakallarının arasına karışmış. Hâlbuki eskiden böyle miydi? Her gün sinekkaydı tıraş olurdu. Mahallede o geçerken, Uzun Hasan geçiyor, diye gösterirlerdi. Hey gidi günler...

Hüseyin Yazıcı:

“Efendim ben, yani kulunuz, Çeşmemeydanı’nda, Hamidiye Caddesi’nde bir meyhanede kafayı çekiyordum. Şöyle tam keyif olmuş bir zamanımda bu Hasan çıkageldi. Ortalık da kararmaya başlamıştı. Bana, ‘Hüseyin, iskeleye kadar bir gel anam!’ dedi. Gittik. Bana iki sandık çay verdi. ‘Bunları al da okut,’ dedi. ‘Ulan ben bunları kime okutacağım? Gece vakti!’ dedim. O, ‘Kime satarsan sat, taksim ederiz,’ dedi.”

“Demek ki taksim ederiz, dedi.”

“Yok efendim sözün gelişi öyle dedim. Yoksa taksim ederiz demedi.”

“Dedi mi, demedi mi?”

“Demedi efendim.”

“Pekâlâ... Biz evvela, ‘Taksim ederiz dedi,’ diye yazdırırız. Sonra o lafın yanına da ‘Hayır, öyle demedi de şöyle dedi’ deriz. Peki ne dedi?”

“‘Şunları sat,’ dedi.”

“Pekâlâ...”

Bay hâkim, bayan daktiloya sordu:

“Ne yazdınız?”

Bayan daktilo:

“Taksim ederiz, dedi.”

Hâkim:

“Devam ediniz: ‘Taksim ederiz, dedi. Hayır, taksim ederiz demedi. Şunları sat dedi.’”

Hüseyin’e hitaben:

“Sonra...”

“Sonra efendim, ben de çayları aldım. Perşembepazarı’nda Petro’nun ailesinin evine götürüp bıraktım.”

“Pekâlâ bu Hasan çay ticareti ile mi uğraşır?”

“Hayır efendim. Motorlarda çalışır.”

“O hâlde iki sandık çayın onun olmadığını anlamadın mı?”

“Anladım ama efendim keyiftim. Keyif olmasam almazdım. Sarhoşluğun tesiri.”

“Sarhoşluğun tesiriyle her şey yapılır. Yalnız hırsızlık yapılmaz... Sonra?”

“Sonra efendim. Sabah oldu.”

“Aklın başına gelmedi mi?”

“Geldi efendim, ama bir defa olan olmuştu. İş çığırından çıkmıştı. Gittim. Bizim Yirmibeş’i buldum. Beraber Petro’nun evine gittik. O çay sandıklarını yükledi, götürüp Asaf’a verdik.”

“Kaç para aldınız?”

“Efendim bir defa 100, bir defa 155 lira aldık.”

“Hasan’a ne verdin?”

“125 lira verdim efendim.”

“Ya Abdurrahman’a?”

“Ona 15 lira toka ettim.”

“Niye az ona?”

“Ona verdiğim hamaliye parasıydı efendim.”

“Hamaliye parası 15 lira mı tuttu? Ucuz hamaliye doğrusu. Abdurrahman’ın bu çayların hırsızlık malı olduğundan haberi yok muydu?”

“Yoktu efendim.”

“O senin ne iş yaptığını biliyordu. Çay işi ile uğraşmıyordun. 15 lira da hamaliye alıyor. Bir şey anlamadı mı?”

“Vallah çaktı mı çakmadı mı anlayamadım. Parasını aldı, tüydü.”

“Peki paranın geri kalanını ne yaptın?”

“Geri kalanını da Hasan Özer’le beraber içtik efendim. Ha, 5 lira da araba parası verdik efendim.”

Hâkim bundan sonra suçlulara lehlerine toplanacak delil olup olmadığını sordu. İzah da etti:

“Yani her şey aleyhinizde. Sizin tarafınızdan bir şahit falan varsa gösterin,” dedi.

Bu sırada Hasan ayağa kalkarak bay hâkimin sualine şu cevabı verdi:

“Efendim, hâkim bey, bana Hüseyin 125 lira değil 85 lira verdi.”

Abdurrahman Yirmibeş de ayağa kalkarak:

“Yok neme lazım,” dedi. “Benim paramı tastamam verdi. 15 lira.”

Ne oldular, diye sormayın artık. Bu ilk duruşma idi. Elde kuvvetli deliller bulunduğundan tevkif edildiler.

Sabahleyin çay içerken içimde bir buruk lezzet duydum. Bu üç yaşlı başlı adam, babacan tavırları ile gözümün önüne geldiler. Sabıkaları olup olmadığını yazamamışım. Sabıkasızdır diye düşündüm. Şeytana uyuşlarına bir akraba gibi üzüldüm.

Onlardan Hasan’ı yaşına rağmen kuvvetli kollarla adam taşır, veyahut motoru yağlarken görmek, Hüseyin’i kahvede delikanlılara, “O gün laleliyi bir taktık, kuş gibi uçuyordu...” diye bir eski tulumbacı hikâyesi anlatırken dinlemek, Abdurrahman Yirmibeş’i ise bir iskele boyunda hırsızlık yapmış bir hamal çocuğuna hırsızlığın fena bir şey olduğunu anlatırken seyretmek, benim için bu mahkemeyi yazmaktan daha çok zevkli olacaktı.

MEDARİ MAİŞET MOTORU

SAİT FAİK ABASIYANIK

Hazırlayan
Büşra Tan E.

✕ @ f / otukennesriyat

YAYIN NU: 2248

EDEBÎ ESERLER: 1143

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI

SERTİFİKA NU: 49269

ISBN: 978-625-408-864-3 978-625-408-854-4 (Tk)

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®

İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: [0212] 251 03 50

Genel Müdür: Ertuğrul Alpay

Genel Yayın Yönetmeni: Göktürk Ömer Çakır

Editör: Ayşegül Karayama

Kapak Tasarımı: Harun Tan

Dizgi-Tertip: Çelebi Şenel

Baskı: Yıldız Mücellit Matbaa ve Yayın Sanayi AŞ
Maltepe Mah. Gümüşsuyu Cad. Dalgıç Çarşısı Apt.
Nu: 3/4 Zeytinburnu / İstanbul
Tel: [0212] 613 17 33
Sertifika Nu: 46025

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir.
Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği
akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya
tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya
edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

BİRİNCİ KISIM

MEDARI MAİŞET¹ MOTORU

Kir² Dimitro'nun berber dükkânının bir kapısı deniz kenarına, ötekisi, sütçü ile ekmekçinin dükkânları önündeki dar yola açılırdı.

Deniz kenarındaki kayıklara yahut da deniz kenarındaki kayıklardan, yarısını lokanta hâline sokmuş Bulgar sütçü Pandeli'nin kuru fasulye ile pilav kaynayan tencerelerine kavuşmaya en kestirme yol, Dimitro'nun berber dükkânından geçtiği için dükkânın her iki kapısı da gelen geçene açıktır. Kalabalık günlerde insanlar, dükkânın içinden, birbiri arkasından âdeta sokaktan geçermiş gibi lakayt geçerler.

Dimitro, isterse dükkânından kimseyi geçirtmeyecek kadar can sıkıcı söz söylemesini bilir bir adamdır. Daha olmazsa deniz kenarındaki kapıyı açık bırakıp sütçünün dükkânı sokağına açılanı kapayıverir.

Fakat bu dükkânın içinden gelip geçenler haftada bir defa olsun -bu gelip geçme diyeti olarak- kendisine tıraş olurlar. Bu gelip geçenlerden uzamış sakalını Dimitro'nun usturasına vermemiş adam yoktur.

Şayet bu bir hafta yahut bir ay -adamına göre- biraz fazlaca uzarsa Dimitro bunu derhâl fark eder. Beyaz saçları, beyaz bıyıkları, mavi gözleriyle altmışlık bir adam olan Dimitro, insanı ciğerinden vurmasını da bilen bir adamdır. Mesela Evgeniya ile dalga geçen delikanlıya:

¹ Geçim aracı.

² Rumca: Usta.

“Dimitro pasajından geçilir ama Evgeniya’dan geçilmez anam!” der.

Kendisine laf atılan delikanlıysa, Evgeniya ile olan münasebetini bir müddet için saklamaya mecburdur.

Dimitro, en kirli imaları ekmek parası için yapmaya, en gizli dedikoduları -nadir akşamları mavi gözlerinin o, yine mavi cam cilasını vurmaya yardım eden duzikolar için- öğrenmeye mecburdur. Kış günleri, köyde cinlerin top oynadığı, kedilerin rıhtıma dizildiği, ihtiyar Rum kadınlarının, hastalarla açların kedilerle beraber balıktan dönen kayıkları beklediği, poyrazın ejderha kafasını duvardan duvara, ağaçtan ağaca vurduğu mor renkli günlerde Dimitro’nun dükkânının iki kapısı da kapalı, pencereler buğulu, gazete kâğıtlı, içerisi su karıştırılmış bir bardak rakı kadar beyaz, bulanıktır.

Bu bulanıklığın içinde su ibriğinin külü, kolonya şişelerinin tozu, sigara dumanı, Dimitro’nun üç beş günlük uzamış sakalı, gayet itina ile taranmış beyaz saçları vardır. Pencereden bakınca Dimitro hayal meyal camlardan gözüktür. Gözlüklerini takmış, mahalli Rum gazetelerini, herhâlde güzel bir inşaat ile okuduğu sanılır; biraz kulak verilirse onları gürül gürül okuduğu da anlaşılır.

Kapı vurulunca içerde, beyaz bir mayı³ içinde hareket eder gibi ağır hareketler sezilir. Bir anahtar kapıda gıcırda. Müşteri içeriye süzülür. Kapıyı poyraz bir tekmede kapar. Dimitro’nun kapıyı açmasıyla müşterinin içeriye girmesi, poyrazın bir tekmede kapıyı kapaması o kadar anıdır ki içeriye giren insanın, “Şimdi neredeydim, şimdi neredeyim?” der gibi bir his duymamasına imkân yoktur.

Sonra poyrazın her aralık başında insanı gerilettiği veya ittiği, yağmurun insan yüzüne veya ensesine kör edencesine, delercesine yapıştığı günlerde Dimitro’nun

³ Sıvı.

dükkânının içi ılık, sessiz, kokuludur. Sabunla kolonya kokar. Kış günleri Dimitro'nun dükkânında bir iki dakikalık bir saadet duymamaya imkân yoktur.

Günlerden cumaydı. Dimitro gazetelerini okumakla meşguldü. Bir müşteri ona Atina'da çıkan gazetelerden de bırakmıştı. Kapı vuruldu, Dimitro gözlüklerini alına itip buğulu camı sildi. Kısa boylu bir adama dikkatle baktı.

Kapıyı açmamak, tekrar Venizelos'un beyanatına dönmek istedi. Sonra kapıyı vuranın yeni dost oldukları bir Türk olduğunu düşündü. Venizelos'un "İki Kardeş Millet" isimindeki makalesinden gelen bir sempatiyle gidip kapıyı açtı.

"Sen misin, Kondös?" dedi.

Poyraz, Kondos'un⁴ arkasından kapıyı tekmeledi. Tıraş olmaya gelen adamın yüzünde bir mahalle çocuğu hâli vardı. İnsana neredeyse: "Gidelim ulan! Şehzadebaşı'na gidelim. Tüyeriz bir sinemaya be! Dinine yanayım! Hadi ulan, ne duruyorsunuz be salozlar?" deyiverecek... Bütün Ada halkını arkasına takıp, denizin üstünden yürümeyi teklif ederek, Şehzadebaşı'ndaki sinemalara bedava sokmaya çalışacak gibiydi.

Adam, Dimitro'ya:

"Bizim köseleyi bir kazıyiver!" dedi.

Fakat Dimitro adamın hâli tavrından, bu ancak bir haftalık sakalından kendisine bir haber vermeye yahut da bir şey danışmaya geldiğini derhâl çaktı.

Kondos bir haftalık sakalını tıraş ettirecek kadar zengin mi olmuştu? Yoksa yine takacak mıydı? Her zaman yaptığı gibi bütün ceplerini alabora edecek, adamakıllı bir küfürden sonra:

⁴ Rumca: Kısa boylu kişi.

“Bu ceplerde para mı kalır be usta Dimitro? Bak hepsi delik,” diyecek.

Usta Dimitro, Kondos’un parası olduğu zaman kendisine gelmeyeceğini bilirdi. Fakat Kondos’u kızdırmaya da gelmezdi. Belalının biriydi... Suyu ısıtmadı bile. Sabunu köpürtmedi. İki dakika sonra Kondos tertemizdi. Tıraş olunca yüzü o mahalle çocuğu suratını kaybetmişti. Bazı çizgileri sert, derin, hatta manidardı. İnsan o mahalle çocuğu intibasını Kondos’un gözlerinden aldığını derhâl anlıyordu. Saçlarını ıslatırken:

“Usta Dimitro, diye başladı, benim kızı senin yanına vermeye niyetim var... Ha, ne dersin?”

“Berber mi yapacaksın kızı, Ali Rıza?”

“Öyle istiyorum, Allah izin verirse...”

Dimitro, “Türkler ne oldular? Olur şey değil, vay anasını! Türkler... Bu Kondos gibileri bile... Olur iş değil,” dedi içinden.

“Nasıl olur?” dedi. “Sizin Müslümanlıkta günahtır vre Kondos.”

Ali Rıza hiddetlenmişti.

“Ulan berber! Bana dinimi sen mi öğreteceksin?”

Ada’da âdettir: Fakir her erkek çocuk bir bakkal, süt-çü, ekmekçi, pastacı, kasap veya berber yanına çırac alınır. Kimse dışarıdan çırac getirmez. Ta ki. Ada çocuklarının hepsi iş bulsun...

Yalnız hırsızlarla fazla açığözler müstesna... O geçen sene Karamanlı’nın zeytinyağlarını aşırان çocuk değil mi?

Şu daha evvelki sene kilise mumlarını İstanbul’a kaçıran oğlan değil mi? Onlar müstesna, hepsi bir yere kapılanır. Üstleri yağlı, ayakları çıplak, belleri çökük, yazın koca yokuşları damacanelerle, sırtlarına yükledikleri, fanilalardan suları akan buzlarla, zeytinyağı tenekeleriyle, sepetlerle her şeyi bu çocuklar taşır. Dükkânların önünü onlar süpürür. İki lira haftalıklarını aylarca biriktirdikten

sonra yaz bitene yakın hepsinin sırtında bir mavi gömlek, ayaklarında bir beyin verdiği büyük ayakkabı vardır. Şimdi beyaz, kar gibi pantolonlarıyla onlar da çorbacı çocuklarına karışabilirler. İşte o zaman da Karamanlı'nın dükkânından gaz tenekesi, sebzececinin şeftalileri, kavunları, ekmekçinin ekmekleri, pastacının kurabiyeleri eksilir. İşte bunun için haftalıklarını hemen yiyen çıraklar en makbul çıraklardır. "Para insanı ahlaksız ediyor. Karnı doyunca insanın kötü huyları da meydana çıkıyor" der bakkal Karamanlı. Bunu tecrübeyle öğrenmiştir. Bunda bir hakikat vardır ama bu hakikati herkes kendine göre tefsir eder.

Karamanlı'nın yüz paralık buzu, yirmi beşe, hastalara sattığı çok olmuştaki ama buna hırsızlık denmez, açığözlülük denirdi.

Kiliseden mumları aşırıan çocuğa gelince: O da dünyada güzel şeylerin bulunduğunu altı ay sonra başına geçirebildiği mektepli kasketi, iki bacağına taktığı keten pantolonu giydikten sonra hissetmiştir. Manastırın mumlarıysa demet demet köşede yığılıdır. Nafile yere yanar dururlar. İstanbul'a vapurla, parayla inilir. Bir yerde ışıklar söner, bir perdede çocuklar oynar, adamlar boğazlaşır. Bacakları gümüş kızlar öpüşür... İstanbul'da daha neler neler vardır... Manastırın mumlarıysa yok yere kilisede korkunç, sarı, manasız uzanmış ölümler için yanar.

Doğrusu hiçbir çocuk böyle düşünmez. Biz büyükler böyle düşünürüz. Çocuk nasıl, niçin çalar? Yirmi tane faraziye ortaya koyar, yine de niçin çaldığını bilmeyiz.

Berber Dimitro, çalan çocuklara karşı çok müsamahakârdır. Fakat kendisi hiçbir zaman çırak yetiştirememiştir de belki ondan...

Dimitro, Kondos'un kızını reddetmek istedi. Sonra yine Venizelos'un makalesi hatırına geldi. Yine reddetmek istedi. Fakat köy âdetinde hırsızlığı olmayan çocuğu reddetmek hemen hemen hakaret, hiç olmazsa bir nevi

SARNIÇ

SAİT FAİK ABASIYANIK

Hazırlayan
Büşra Tan E.

✕ @ f / otukennesriyat

YAYIN NU: 2250
EDEBÎ ESERLER:1145

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NU: 49269

ISBN: 978-625-408-866-7 978-625-408-854-4 (Tk)

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®

İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: [0212] 251 03 50

Genel Müdür: Ertuğrul Alpay

Genel Yayın Yönetmeni: Göktürk Ömer Çakır

Editör: Ayşegül Karayama

Kapak Tasarımı: Harun Tan

Dizgi-Tertip: Çelebi Şenel

Baskı: Yıldız Mücellit Matbaa ve Yayın Sanayi AŞ
Maltepe Mah. Gümüşsuyu Cad. Dalgıç Çarşısı Apt.
Nu: 3/4 Zeytinburnu / İstanbul
Tel: [0212] 613 17 33
Sertifika Nu: 46025

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir.
Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği
akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya
tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya
edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

SARNIÇ

Dağın eteğine beyaz minareleriyle sarılmış bu şehrin lisesi, zaman geçtikçe daha canlı, daha berrak hatıralarla bize döner, bizi tekrardan içine alırdı. Biz, herhangi bir sınıftık. Herhangi bir son sınıf olduk... Ön avlusu, aynı zamanda burunları, kolları kırık heykellerle süslü bir müze bahçesi, ancak son sınıf talebeleriyle muallimlerin gezindiği bir yer olan liseyi, bir gün ardımıza dönüp bakmadan başkalarına bıraktık. Bir daha buraya ömrümüzün sonuna kadar talebe olarak giremeyeceğimizi bile bile. Bu müthiş bir şeydi! Biz ne kadar seviniyorduk!.. Sanıyorduk ki mütemediyen bir güzel şeyi geride bırakacak, bir daha ona sürünemeyecek, onun içine giremeyecek, bir anı bir daha yaşayamayacaktık.

Önümüzde hayat... Her gün bir başka uykuya yatıp bir başka rüya göreceğiz. Hâlbuki zaman, ağır ağır bizimle beraber akan nehir, bir göle varıyordu. Bu gölde artık biz akmıyor, dalgalanıyorduk. Yahut bana öyle geliyordu. Çoğumuz evlenmiştik. Birbirimizi liseden beri bırakmayan dört arkadaş hepimiz birer kız almıştık. Aynı mahallede oturuyorduk, aynı yolları tepiyor, evimize varıyor; aynı kadını her akşam daha fazla sevmeye çalışıyorduk. Aynı mezarlık karşımızda idi. Seneler böyle geçtiği hâlde aynı sarışın, esmer, ayakları çıplak çocuklar hiç büyümeden aynı servi ağaçlarına tırmanmaya çalışıyorlar, aynı ölülerin taşları arkasında saklambaç oynuyorlardı. Birdenbire her şeyin bir saniyede duruverdiğini görmüştük. Daireden

evimize, ticarethanemizden fakirhanemize iki arkadaş döndüğümüz günlerde bir mahalle mescidindeki iptidai mektebini, bahçesinde bir Roma belediye reisinin burunsuz heykeli dikili lisemizi, İstanbul’u, darülfünunu, bir iki darülmuallimat kızını hatırlar ve bu kadar süratle geçmiş bir zamanın hesabını tutardık. Arkadaşım:

“Hatırlar mısın?” derdi. “İptidai mektebimiz Kirazlı Mescit’ti. Bir gün Şeker Hoca derste idi. Bizim Şükrü, minareye sabahleyin kimse görmeden çıkmış, paldır küldür iki teneke devirmişti. Hoca ile beraber sokağa nasıl fırladığımızı hatırlamaz mısın?”

“Hatırlamaz olur muyum? Hatırlamaz olur muyum?”

“Şeker Hoca mektebin karşısına dikilmiş, biz arkasında... O bir şeyler mırıldanır, sureler okurken birden Şükrü, mektep kapısında, elinde tenekeler gözücüvermişti.”

“Ya! Ya! Ama iyi adamdı!..” Şükrü’ye ceza bile vermemişti. Saçlarını çeker gibi okşamış, ‘Yaramaz,’ demişti, ‘bir daha yapma emi! Bizi korkuttun.’”

Bu sözlere ikimizin de gözü yaşarırdı.

Niçin? Sanki o günler şimdiki kadar güzel miydi? Aca-ba o günler de bugünküler kadar durgun değil miydi? Her gün, her saat aynı hocayı görmez miydik? Senelerce aynı mektebin eşiğini aşındırmamış mı idik? Aynı mahalle imamının sesini, minareden, aynı saatlerde duymaz mıydık?

Evimizin arkasında bir türbe vardı. İçeride kandil yazar, yeşil sandukaların içinde kocaman, minare boylu ölüler yatardı. Ölülerin kocaman kavukları vardı. Bir odanın içinde karı-koca yatarlardı. Ve bir kandili her akşam beyaz sarıklı bir ihtiyar yakardı.

Kış geceleri dar sokaklar birbirine yapışır, bir ölü aydınlık sokaklara iner; yalnız türbenin içinden ılık bir ahret ve sakın ölüm havası eserd. Sokaklarda çıt yoktu. Sonra birdenbire insanlar yatsıdan dönerlerdi. Keskin bir öksürük sesi duyardık. Kulak verirdik. Karları bir lastik ezer;

odada beyaz başörtülü, rastıklı bir taze bir sakız patlatırdı. Benim bir ablam vardı... Davut'un bir büyük ağabeyi vardı. Biz Davut ile beraber ağabeyinin bizim evin erik ağacında saatlerce beklediğini, karın üzerine iki karış yağdığını, ders çalıştığımız odada ışığı söndürerek, birbirimize sokularak, nefes almadan rüya görür ve hiçbir şey anlamaz, birçok şeyler sezer gibi seyretmemiş miydik? O Davut kimdi? Kimin çocuğu idi? Niçin onu hatırladıkça içimde bir şeylerin sökülüp koptuğunu, başımın birdenbire dönüp bir müddet sustuğunu duyuyorum. Bu Davut kimdi? Kaçınıcı sınıfta iptidaiyi bıraktı? Üzerine iki karış kar yağan delikanlı, acaba ablamı, Davut'un söylediği gibi hakikaten öptü mü? Ablamın duru beyaz yanaklarını bu elleri, kafası, saçları ve ensesi büyük delikanlının, beyaz köklü kocaman dişleri gözükken ince dudaklı, geniş ağzı tükürükledi mi? Sonra benim o duru beyaz renkli, iki kaşı birbirine değen etli dudaklı ablam ne oldu? Bu şimdi bazan evinin önünden geçtikçe uğradığım kocaman memeli bir hâkim karısı olan kadın, benim uzun ve kardan bacaklı ablam mıdır?

Harp zamanında idik... Anam bir sabah ekmeğin üstüne belli belirsiz tereyağ sürmüştü. Bütün ömrümce bol tereyağlar sürülmüş ekmek yedim. Fakat o günkü tereyağın sevincini duyamadım. Gün oldu ki, halkla bu çarşıları, sefil dükkânları, pis aşçıları, kışlaları ve tezgâhları dolduran halkla aram bir uçurum gibi açıldı. Kocaman kahvelerde kravatları düzgün, boğazları tok gençlerle bilardo oynadım. Öyle lokantalarda yemek yedim ki, bir öğle yemeği parasıyla beş kişi bir hafta doyardı. O tiyatrolarda, o koltuklarda oturdum ki, etrafımda beyaz kadınlar dünyanın en kokulu lavantasını sürmüşlerdi, erkeklerin yüzlerinde ise bir tek kıl yoktu. Herkes, her şey pırıl pırıldı. Ama neden her zaman küçük, mütevazı köşeler aradım? Dostlarımı, en sevdiklerimi bu çarşı içlerinin kara çocuklarından

seçtim. Bir tiyatronun galerisinde tanıştığım birisi, en iyi arkadaşım oldu. Bir tezgâhta tülbent dokuyan narin bir kıza âşık oldum. Onun ayaklarını ellerimin içine aldım. Onu paltomun içine saklayarak kış geceleri تنها sokaklarda yürüdüğüm zaman saadeti, ilk defa vücuduma bir 36.5 derece hararetle sindirdiğimi hissettim. En çok zevki kasabanın bayram yerlerinden, halkın tatil günleri serpil-diği çayırıklardan aldım. Kayalara, dağlara, baharın ve yabani kokuların rüzgârla beraber dolaştığı tepelere tırmanıp küçük çoban çocuklarıyla konuştum. Bir keçi kokusu sarmış ağıllarda çobanlarla arkadaş oldum. Dert dinledim. Onların sefaleti ile kederlendim. Saadetleriyle coştum. Her umumi ve herkese açık yol, aşçı dükkânı, bahçe, kır benim oldu. İnkaya yollarının rengini ezberledim. Gölge görmeyen yollar benim gölgemle doldu.

Köylülerle beraber demir parmaklıklara asılıp içkili belediye bahçesinin içinden saz dinledim. Açık yerlerde oynayan sinemaları parasız seyredenlerle yaz günleri bir-birimizi ittik.

Mahalle kahvesinde yirmi lira maaşlı posta müvezzile-ri, balıkçılar, dolsuz mütekaitler, zebun ve sessiz kahvecilerle altı kol iskambil oynadım. Dünya benimdi!

Yine öyle zaman oldu ki, bir partiden insanlar, öteki taraftan olanları yağlı iplere geçirdiler. Her ikisine de acıdım. Vurulanla vurduğum, ölenle öldüğüm günler oldu.

Kimdim, neydim, kimi seviyordum?

Her barınacak, her çorbası tüten, her sobası yanan evde bir kederin, bir bilinmez yaranın korkusunu gördüm. Hatırlarım: Günlerden bir gün, dünyanın en şehvetperest insanı olmuştum. Ne görsem almak, neye baksam kucaklamak, ısırmak, sevmek, koklamak, neyi sevsem kıskanmak, başkalarına koklatmamak isterdim. O zaman sarhoş olmaya giderdim. Durmadan içerdim. İçtiğim zaman her

şey güzeldi. Her şeyi kucağıma alabilirdim. Her şeyi ısıtabilirdim!

Bu, yalnız bir hayvani his miydi? Yoksa bunun gerisinde saklı, açık bir insanlık sevgisi var mıydı? Beni idare edemeyen neydi? Bu dünya insan için kâfi idi. Bu dünyada insan en güzel, en büyük, en bahtiyar olacak mahluktu. O hâlde, niçin sokakta çıplak çocuklar, aç gezenler, işsiz delikanlılar, titreşen köylüler, yalnız namazlarını ve torunlarını seven ihtiyarlar vardı?

Mütemadiyen sual sorup hiçbir cevap almadan evime döndüğüm akşamların birinde karımı oturmuş ağlar buldum.

“Karı,” dedim. “Ocağın mı yanmaz? Çorban mı tütmez? Başında ağrı mı var? Hasta mısın? Ne ağlayıp duruyorsun?”

“Efendi! Sayende,” dedi. “hiçbir eksikim, gediğim yok... Ne açım, ne açığım, hâlime şükrederim. Ama kürklü mantom yokmuş. Baloya gitmezmişim. Haftada bir defa-cık sinemaya da gidemiyormuşum. Bunların ziyarı yok!..”

“Öyle ise nedir?” dedim. “Derdin ne Fitnat?..”

“Anamı babamı göreceğim geldi,” dedi.

Karım, vakti hâli oldukça yerinde İstanbullu babasını görmeye gideli tam bir sene oldu. Dönmedi. Babası bana birkaç satır yazdı:

“Muhterem damadım,

Rızam olmaksızın sana varan sevgili kızım bana avdet etti. Çektiği sefaleti anlattı. Hatırıma şu darbı mesel geliyor: ‘Kendi geçememiş, kuyruğuna da kabak bağlamış.’ Şimdilik karını göndermiyorum. Boşanmak istersen avukatım gelip seni görecektir, istemezsen ben gelip seni göreceğim. Bâki selam.”

Onun beni görmemesi için, dünyada yapmayacağım hiçbir şey yoktur.

Dünya birdenbire değişivermişti. Artık ne lise hayatı ne geçmiş arkadaşlıkların sarhoş edici hatıraları ne de Kirazlı Mescit'teki iptidai mektebi kalmıştı.

Şimdi uzun boylu, ipince bir İstanbul kızını boş bir odadan, yağın kara bakarak, hatırlıyor, kimseye anlata-mayacağım, gizli, egoist bir hayatı yeniden yaşayarak sac sobaya bir iki odun daha atıyor, kurumuş hatıralar sarnı-cına gizli, bilinmez bir membadan akan şarıl şarıl su ses-leri duyuyorum. Bu son hatıralarla sonuna kadar idareye çalışıyorum.

SEMAVER

SAİT FAİK ABASIYANIK

Hazırlayan
Büşra Tan E.

✕ @ f / otukennesriyat

YAYIN NU: 2239

EDEBÎ ESERLER: 1134

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI

SERTİFİKA NU: 49269

ISBN: 978-625-408-856-8 978-625-408-854-4 (Tk)

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®

İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: [0212] 251 03 50

Genel Müdür: Ertuğrul Alpay

Genel Yayın Yönetmeni: Göktürk Ömer Çakır

Editör: Ayşegül Karayama

Kapak Tasarımı: Harun Tan

Dizgi-Tertip: Çelebi Şenel

Baskı: Yıldız Mücellit Matbaa ve Yayın Sanayi AŞ
Maltepe Mah. Gümüşsuyu Cad. Dalgıç Çarşısı Apt.
Nu: 3/4 Zeytinburnu / İstanbul
Tel: [0212] 613 17 33
Sertifika Nu: 46025

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir.
Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği
akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya
tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya
edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

SEMAVER

“Sabah ezanı okundu. Kalk yavrum, işe geç kalacaksın.”

Ali nihayet iş bulmuştu. Bir haftadır fabrikaya gidiyordu. Anası memnundu. Namazını kılmış, duasını yapmıştı. İçindeki Cenabı Hak’la beraber oğlunun odasına girince uzun boyu, geniş vücudu ve çok genç çehresi ile rüyasında makineler, elektrik pilleri, ampuller gören, makine yağları sürünen ve bir dizel motoru homurtusu işiten oğlunu evvela uyandırmaya kıyamadı. Ali işten çıkmış gibi terli ve pembe idi.

Halıcıoğlu’ndaki fabrikanın bacası kafasını kaldırmış, bir horoz vekarıyla sabaha, Kâğıthane sırtlarında beliren fecr-i kâzibe¹ bakıyordu. Neredeyse ötecekti.

Ali nihayet uyandı. Anasını kucakladı. Her sabah yaptığı gibi yorganı kafasına büsbütün çekti. Anası yorgandan dışarıda kalan ayaklarını gıdıkladı. Yataktan bir hamlede fırlayan oğluyla beraber tekrar yatağa düştükleri zaman bir genç kız kahkahasıyla gülen kadın mesut sayılabilirdi. Mesutları çok az bir mahallenin çocukları değil miydiler? Anasının çocuğundan, çocuğun anasından başka gelirleri var mıydı? Yemek odasına kucak kucağa geçtiler. Odanın içini kızarmış bir ekmek kokusu doldurmuştu. Semaver, ne güzel kaynardı. Ali semaveri, içinde ne ıstırap ne grev ne de kaza olan bir fabrikaya benzetirdi. Ondan yalnız koku, buhar ve sabahın saadeti istihsal edilirdi.

¹ Sabaha karşı doğuda tan yerinde ufuktan göğe doğru yükselen beyazlık.

Sabahleyin Ali'nin bir semaver, bir de fabrikanın önünde bekleyen salep güğümü hoşuna giderdi. Sonra sesler. Halıcıoğlu'ndaki askeri mektebin borazanı, fabrikanın uzun ve bütün Haliç'i çınlatan düdüğü, onda arzular uyandırır; arzular söndürürdü. Demek ki, Alimiz biraz şairce idi. Büyük değirmende bir elektrik amelesi için hasasiyet, Haliç'e büyük transatlantikler sokmaya benzerse de, biz, Ali, Mehmet, Hasan biraz böyleyizdir. Hepimizin gönlünde bir aslan yatar.

Ali annesinin elini öptü. Sonra şekerli bir şey yemiş gibi dudaklarını yaladı. Annesi gülüyordu. O annesini her öpüşte, böyle bir defa yalanmayı âdet etmişti. Evin küçük bahçesindeki saksıların içinde fesleğenler vardı. Ali birkaç fesleğen yaprağını parmaklarıyla ezerek avuçlarını koklaya koklaya uzaklaştı.

Sabah serin, Haliç sisli idi. Arkadaşlarını sandal iskelesinde buldu; hepsi de dinç delikanlılardı. Beş kişi Halıcıoğlu'na geçtiler.

Ali bütün gün zevkle, hırsla, iştiaikle çalışacak. Fakat arkadaşlarından üstün görünmek istemeden. Onun için dürüst, gösterişsiz işliyecek. Yoksa işinin fiyakasını da öğrenmiştir. Onun ustası İstanbul'da bir tek elektrikçi idi. Bir Alman'dı. Ali'yi çok severdi, İşinin dalaveresini, numarasını da öğretmişti. Kendi kadar usta ve becerikli olanlardan daha üstün görünmenin esrarı çeviklikte, acelede, aşağı yukarı sporda, yani gençlikte idi.

Akşama, arkadaşlarına yeni bir dost, yeni bir kafadar, ustalarına sağlam bir işçi kazandırdığına emin ve memnun evine döndü.

Anasını kucakladıktan sonra karşı kahveye, arkadaşlarının yanına koştu. Bir pastra oynadılar. Bir heyecanlı tavla partisi seyretti. Sonra evinin yolunu tuttu. Anası yatsı namazını kılıyordu. Her zaman yaptığı gibi anacığının önüne çömeldi. Seccadenin üzerinde taklalar attı. Dilini çıkardı.

Nihayet kadını güldürmeye muvaffak olduğu zaman, kadıncağız selam vermek üzere idi.

Anası:

“Ali be, günah be yavrum,” dedi. “Günah yavrucuğum, yapma!”

Ali:

“Allah affeder ana,” dedi.

Sonra saf, masum sordu:

“Allah hiç gülmez mi?”

Yemekten sonra Ali, bir Natpinkerton romanı okumaya daldı. Anası ona bir kazak örüyordu. Sonra yükün içinden lavanta çiçeği kokan şilteler serip yattılar.

Anası sabah namazı okunurken Ali’yi uyandırdı.

Kızarmış ekmek kokan odada semaver ne güzel kaynardı. Ali semaveri, içinde ne ısırap ne grev ne de patron olan bir fabrikaya benzetirdi. Onda yalnız koku, buhar ve sabahın saadeti istihsal edilirdi.

Ali’nin annesine ölüm, bir misafir, bir başörtülü, namazında niyazında bir komşu hanım gelir gibi geldi. Sabahları oğlunun çayını, akşamları iki kap yemeğini hazırlaya hazırlaya akşamı ediyordu. Fakat yüreğinin kenarında bir sızı hissediyor; buruşuk ve tülbent kokan vücudunda akşamüstleri merdivenleri hızlı hızlı çıktığı zaman bir kesiklik, bir ter, bir yumuşaklık duyuyordu.

Bir sabah, daha Ali uyanmadan, semaverin başında üzerine bir fenalık gelmiş; yakın sandalyeye çöküvermişti. Çöküş, o çöküş.

Ali annesinin kendisini bu sabah niçin uyandırmadığına hayret etmekle beraber uzun zaman vaktin geciktiğini anlayamamıştı. Fabrikanın düdüğü, camların içinden tizliğini, can koparıcılığını terk etmiş ve bir sünger içinden geçmiş gibi yumuşak, kulaklarına geldi. Fırladı. Yemek

odasının kapısında durdu. Masaya elleri dayalı uyuklar gibi vaziyetteki ölüyü seyretti. Onu uyuyor sanıyordu. Ağır ağır yürüdü. Omuzlarından tuttu. Dudaklarını soğumaya başlamış yanaklara sürdüğü zaman ürperdi.

Ölümün karşısında, ne yapsak, muvaffak olmuş bir aktörden farkımız olmayacak. O kadar, muvaffak olmuş bir aktör.

Sarıldı. Onu kendi yatağına götürdü. Yorganı üstlerine çekti; soğumaya başlayan vücudu ısıtmaya çalıştı. Vücudunu, hayatiyetini bu soğuk insana aşılammaya uğraştı. Sonra, âciz, onu köşe minderinin üzerine attı. Bütün arzusuna rağmen o gün ağlayamadı. Gözleri yandı, yandı, bir damla yaş çıkarmadı. Aynaya baktı. En büyük kederin karşısında, bir gece uykusuz kalmış insan çehresinden başka bir çehre almak kabil olmayacak mıydı?

Ali birdenbire zayıflamak, birdenbire saçlarını ağarmış görmek, birdenbire belinde müthiş bir ağrı ile iki kat oluvermek, hemen yüz yaşına girmiş kadar ihtiyarlamak istiyordu. Sonra ölüye bir daha baktı. Hiç de korkunç değildi.

Bilakis çehre eskisi kadar müşfik, eskisi kadar mülayimdi. Ölünün yarı kapalı gözlerini metin bir elle kapadı. Sokağa fırladı. Komşu ihtiyar hanıma haber verdi. Komşular koşa koşa eve geldiler. O fabrikaya yollandı. Yolda kayıkla giderken, ölüme alışmış gibi idi.

Yan yana, kucak kucağa, aynı yorganın içinde yatmışlardı. Ölüm munis, anasına girdiği gibi onun bütün hassasiyetini, şefkatini, yumuşaklığını almıştı. Yalnız biraz soğuktu. Ölüm bildiğimiz kadar korkunç bir şey değildi. Yalnız biraz soğuktu o kadar...

Ali, günlerce evin boş odalarında gezindi. Gece ışık yakmadan oturdu. Geceyi dinledi. Anasını düşündü. Fakat ağlayamadı.

Bir sabah yemek odasında karşı karşıya geldiler. O, yemek masasının muşambası üzerinde sakin ve parlaktı.

Güneş sarı pirinç maddenin üzerinde donakalmıştı. Onu kulplarından tutarak, gözlerinin göremeyeceği bir yere koydu. Kendisi bir sandalyeye çöktü. Bol bol, sessiz bir yağmur gibi ağladı. Ve o evde o, bir daha kaynamadı.

Bundan sonra Ali'nin hayatına bir salep güğümü girer.

Kış Haliç etrafında İstanbul'dakinden daha sert, daha sisli olur. Bozuk kaldırımların üzerinde buz tutmuş çamur parçalarını kırarak erkenden işe gidenler; mektep hocaları, celepler ve kasaplar fabrikanın önünde bir müddet dinlenirler, kocaman bir duvara sırtlarını vererek üstüne zencefil ve tarçın serpilmiş salep içerlerdi.

Yün eldivenlerin içinde saklı kıymettar elleri salep fincanını kucaklayan burunları nezleli, kafaları grevli, ısırtıplı pirinç bir semaver gibi tüten sarışın ameleler, mektep hocaları, celepler, kasaplar ve bazan fakir mektep talebeleri kocaman fabrika duvarına sırtlarını verirler; üstüne rüyalarının mabadi serpilmiş salepten yudum yudum içerlerdi.

SON KUŞLAR

SAİT FAİK ABASIYANIK

Hazırlayan
Büşra Tan E.

✕ @ f / otukennesriyat

YAYIN NU: 2238

EDEBÎ ESERLER: 1133

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI

SERTİFİKA NU: 49269

ISBN: 978-625-408-855-1 978-625-408-854-4 (Tk)

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®

İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: [0212] 251 03 50

Genel Müdür: Ertuğrul Alpay

Genel Yayın Yönetmeni: Göktürk Ömer Çakır

Editör: Ayşegül Karayama

Kapak Tasarımı: Harun Tan

Dizgi-Tertip: Çelebi Şenel

Baskı: Yıldız Mücellit Matbaa ve Yayın Sanayi AŞ
Maltepe Mah. Gümüşsuyu Cad. Dalgıç Çarşısı Apt.
Nu: 3/4 Zeytinburnu / İstanbul
Tel: [0212] 613 17 33
Sertifika Nu: 46025

Kitabın bütün yayın hakları Ötügen Neşriyat A.Ş.'ye aittir.
Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği
akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya
tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya
edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

SON KUŞLAR

Kış, Ada'nın bir tarafında yerleşebilmek için rüzgârlarını poyraz, yıldız poyraz, maestro, dramudana, gündoğusu, batı karayel, karayel hâlinde seferber ettiği zaman; öteki yakada yaz, daha pılısını pırtısını toplamamış, bir kenara oldukça mahzun bir göçmen gibi oturmuştur. Gitmek ile gitmemek arasında sallanır bir hâlde, elinde bir pasaport, çıkınında üç-beş altın, bekleyen bu güzel yüzlü göçmen tazeyi benden başka bu Ada'da seven hemen hiç kimse yoktur, diyebilirim. -Övünmek için değil!-

Herkesin yeni başlayacak olan altı-yedi aylık soğuk hayata kendini şimdiden alıştırmak ve hazırlamak için bir şeyler yapmaya çalıştığı öyle günlerde ben, tembelliğim, hep kaçanı kovalayan huyumla, yazın, o güzel göçmenin peşine düşmüşümdür. Nerede yakalarsam orada kucaklarım onu. Kimi bir çamın gölgesinde durgun ve güneşsizdir. Kimi bir çalılığın kenarındaki çimenlikte bütün eski ihtişamıyla daha yeni başlamıştır.

Yazın daha parça parça, lime lime, bohça bohça eşyalarıyla gitmek için fazla telaş etmediği Ada'nın bu yakasında, hiçbir ev yoktur. Yalnız bir tek kır kahvesi vardır.

Bir küçük koyun hemen beş-on metre yukarısında, bir apartman terası kadar ufak bu kır kahvesinin tahta masaları üstünde hâlâ karıncalar gezer, hâlâ sinekler kahve fincanının etrafına konarlar. Bütün sesler kesilmiştir. Kimi gökyüzünden bir uçak homurtusu gelir. İçindeki, şimdi Yeşilköy'e incek yolcuları düşündüğüm, yalnız bu yazıyı

yazarken oldu. Ondan evvel de uçaklar geçmişti. Ama hiç, içindeki yolcuların Yeşilköy'e neredeyse inceklerini, daha şu iki satırın sonunda inmiş bile olduklarını düşünmemiştim.

Kahvecinin kendisi sevimsiz bir adamdır. Kahveciden çok, ters bir devlet memuru hüviyeti taşır. Hastalıklı olmasa, doktorlar fazla yorulmamasını salık vermemiş olsalar, dünyada kahveci olmazdı. Tersine, ben bütün ömrümce iyi bir kahve bulamadığım için kahveci olamamışımdır. Bir kır kahvesi, bir köyün kahvesinin üç-beş gediklisi... Bundan güzel bir ömür mü olur, elli-altmış senelik yaşama bundan güzel başlar ve biter mi?

Ağaçtan ağaca serilmiş beyaz çamaşırlar bu kadar durgun, güneşsiz, ıslak bir şekilde ılık havada hiç kurumayacaklar. Bu kedi, tahta masanın üstüne çıkmış, köpeğime durmadan homurdanacak mı? Sandalyenin üstündeki vişneçürüğü rengindeki delik çoraplar... Asmanın yaprakları daha yemyeşil. Bizim bahçedeki kurudu bile.

Deniz, Bozburun'a doğru başını almış gidiyor. Uzaklarda görünen, İstanbul'un neresi kim bilir? Sesler neden gelmiyor?

Bir başka uçağın sesi gelmeye başladı. Bizim Ada, uçakların, üstünden geçtikleri bir yol güzergâhı olmalı ki, hep ya üstümden ya da solumdan geçip gidiyorlar. Kedi sustu. Köpeğim gözünü kapadı. Karga sesleri geliyor şimdi de. Vaktiyle bu Ada'ya bu zamanda kuşlar uğrardı. Cıvıl cıvıl öterlerdi. Küme küme bir ağaçtan ötekine konarlardı.

İki senedir gelmiyorlar.

Belki geliyorlar da ben farkına varmıyorum.

Sonbahara doğru birtakım insanların çoluk çocuk ellerinde bir kafes, Ada'nın tek tepesine doğru gittiklerini görürdüm. İçim cız ederdi.

Büyüklerin ellerinde birbirine yapışmış, pislik renginde acayip çomaklar vardı.

Bunlarla bir yeşil meydanın kenarına varır, bunları bir ufacık ağacın altına çığırtkan kafesiyle bırakırlar, ağacın her dalına ökseleri bağlarlardı. Hür kuşlar, kafesteki çığırtkan kuşun feryadına, dostluk, arkadaşlık, yalnızlık sesine doğru bir küme gelirler. Çayırılıkta bir başka ağacın gölgesinde birikmiş çoluklu çocuklu kocaman herifler bir müddet beklerler. Sonra kuşların üşüştüğü ağaca doğru yavaş yavaş yürürlerdi. Ökselerden kurtulmuş dört beş kuş, bir başka ökseye doğru şimdilik uçup giderken, birer damlacık etleriyle birer tabiat harikası olan kuşları toplarlar, hemen dişleriyle oracıkta boğarlardı. Ve hemen canlı canlı yolarlardı.

Hele bir tanesi vardı, bir tanesi. Çocukları bu işe seferber eden de oydu. Ökseleri cumartesi gecesinden hazırlayan da... Konstantin isminde bir herifti. Galata'da bir yazıhanesi vardı. Zahire tüccarıydı. Kalın, tüylü bilekleri, geniş göğsü, delikleri kapanıp açılan üstü kara kara benekli bir burnu, deriyi yırtmış da fırlamış gibi saçları, kısa kısa bir yürümesi, kalın kalın bir gülmesi...

O esmerle sarışın arası isketelerin bir damlacık etlerinden yapacağı pilavın hazzıyla pırıl pırıl yanan krom dişleriyle nasıl koparırdı kuşun imiğini, bir görseydiniz...

Hani sessiz, zenginliğini belli etmez, mütevazı adamdı da... Konu komşusu da severdi hani. Hiçbir şeye, hiçbir dedikoduya karışmazdı. Sabahleyin işine kısa kısa adımlarla koşarken, akşam filesini doldurmuş vapurdan çıkarırken görseniz; iriliğine, sallapatiliğine, Karamanlı ağız konuşuşuna, basit ama, hesaplı fikirlerine, iki kadeh atmışsa yine basit, sevimli şakalarına karşı, hakkında kötü bir hüküm de veremezsiniz. Kendi hâlinde, işi yolunda, hesaplı yaşayan bin bir tanesinden bir tanesiydi.

Ama, güz mevsiminde birdenbire böyle canavar kesilirdi. Akşam beş otuz beş vapurunun arka tarafında yerleştiği iskemlesinde, denizin üstüne oldukça mülayim bakan

gözlerini havaya kaldırır, Eylül sonlarına doğru böyle şairane gökyüzüne bakardı. Birden yüzünün ve gözlerinin parlamadığını görürdünüz.

Havada ve denizdeki tirşe maviliğin üstünde birtakım esmer damlacıklar görünürdü. Sağa sola oynarlar, sonra bir istikamet tutturur, bu esmer lekecikler geçip giderlerdi.

Konstantin Efendi onların çok uzaktan geçtiklerini görebilirdi. Gözlerini kısırdı. Esmer lekelerin Adalar istikametinde gittiklerini görür, etrafına bakar, bir tanıdık görecektense gözünü kırpar, gökyüzüne bir işaret çıkar:

“Bizim pilavlıklar geldi,” derdi.

Kuşlar pek yakından geçmişse, seslerini taklit ederek kalın dudaklarıyla dişlerinin arasından onlara seslenirdi. Kuşların çoğunca aldandıklarına, bu sesi duyarak, dost sesi sanıp vapur etrafında bir dönüp uzaklaştıklarına şahit olmuşumdur.

Havalar sertleşir, poyrazlar, lodolar birbirini kovalar, günün birinde teşrinlerin sonlarına doğru, ılık, hiç rüzgârsız parça parça oynamayan bulutlu, tatlı, sümbüllü günlerde, o, en çığırta kafes kuşunu nereden bulursa bulur, mahalle çocuklarını çağdırır; bin tanesi iki yüz elli gram et vermeyen sakaları, isketeleri, floryaları, aralarına karışmış serçeleri gökyüzünden birer birer toplardı.

Seneler var ki kuşlar gelmiyor. Daha doğrusu ben göremiyorum. Güzün o güzel günlerini penceremden görür görmez, Konstantin Efendi’nin bulunabileceği sırtları hesaplayarak yollara çıkıyorum. Bir kuş cıvıltısı duysam kanım donuyor, yüreğim atmıyor. Hâlbuki sonbahar kocayemişleri, beyaz esmer bulutları, yakmayan güneşi, durgun maviliği, bol yeşili ile kuşlarla beraber olunca, insana sulh, şiir, şair, edebiyat, resim, musikî, mesut insanlarla dolu anlaşılmış, sevimli, açsız, hırssız bir dünya düşündürüyor. Her memlekette kıra çıkan her insan, kuş sesleriyle böyle

düşünecektir. Konstantin Efendi mani oluyor. Zaten kuşlar da pek gelmiyorlar artık. Belki birkaç seneye kadar nesilleri de tükenecek. Her memlekette kaç tane Konstantin Efendi var kim bilir? Kuşlardan sonra şimdi de milletin yeşilliğine musallat oldular. Geçen gün yol kenarındaki yeşilliklere basmaya kıyamayarak yola çıkmıştım. Konstantin Efendi'nin günlerinden bir gündü. Gökte hiç kuş gözükmiyordu. Evden çıkarken isketemin kafesine bir incir yapıştırdım. İsketem tek gözünü verip bana dostlukla bakmış, incir çekirdeğini kırmaya çalışıyordu.

Onu, ev duvarının bir kenarına çaktığım çiviye asmış, yola çıkmıştım. Kuşlar yoktu şimdi havada ama yolun kenarında yeşillikler vardı ya... Baktım: Bu yeşilliklerin bazı yerleri sökülmiş. Biraz ileride dört çocuğa rastladım. Yürüyorlar. Yeşilliklerin en güzel yerinde duruyor, bir kaldırım taşı kadar büyük bir parçayı belle söküyorlar, bir çuvala dolduruyorlardı:

“Ne yapıyorsunuz, yahu?” dedim.

“Sana ne?” dediler.

Fukara, üstleri yırtık pırtık yavrulardı.

“Canım, neden söküyorsunuz?” dedim.

“Mühendis Ahmet Bey söktürüyor.”

“Ne yapacak bunları?”

“Yukarıda deri tüccarı Hollandalı var ya hani, onun bahçesini düzeltiyorlar da...”

“İngiliz çimi alsın, eksin, mademki herif zengin...”

“İngiliz çimiyle bu bir mi?”

“Bu daha mı iyi?”

“İyi de laf mı? Bunun üstüne çimen mi olur? Hollandalı öyle demiş.”

Karakola koştum. Polislere haber verdim. Güya menettiler. Gizli gizli, gene çimenler yer yer söküldü. Mühendis Ahmet Bey'e ceza bile kesilmedi. Belediye talimatname-

sinde, yol kenarındaki çimenleri sökmek cezayı mucip olmuyormuş.

Kuşları boğdular, çimenleri söktüler, yollar çamur içinde kaldı.

Dünya değişiyor dostlarım. Günün birinde gökyüzünde, güz mevsiminde artık esmer lekeler göremeyeceksiniz. Günün birinde yol kenarlarında, toprak anamızın koyu yeşil saçlarını da göremeyeceksiniz. Bizim için değil ama, çocuklar, sizin için kötü olacak. Biz kuşları ve yeşillikleri çok gördük. Sizin için kötü olacak. Benden hikâyesi.

ŞAHMERDAN

SAİT FAİK ABASIYANIK

Hazırlayan
Büşra Tan E.

✕ @ f / otukennesriyat

YAYIN NU: 2251

EDEBÎ ESERLER: 1146

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI

SERTİFİKA NU: 49269

ISBN: 978-625-408-669-4 978-625-408-854-4 (Tk)

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®

İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: [0212] 251 03 50

Genel Müdür: Ertuğrul Alpay

Genel Yayın Yönetmeni: Göktürk Ömer Çakır

Editör: Ayşegül Karayama

Kapak Tasarımı: Harun Tan

Dizgi-Tertip: Çelebi Şenel

Baskı: Yıldız Mücellit Matbaa ve Yayın Sanayi AŞ
Maltepe Mah. Gümüşsuyu Cad. Dalgıç Çarşısı Apt.
Nu: 3/4 Zeytinburnu / İstanbul
Tel: [0212] 613 17 33
Sertifika Nu: 46025

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir.
Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği
akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya
tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya
edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

ŞAHMERDAN

Şahmerdan kurulduğu zaman bir giyotin hâli ile meydana çıkıvermişti. Direkler hazırды. Birer birer, güçlükle iskele- nin altına yerleştirildi.

Üstüne, boynundan geçen düğmesiz, bir heybe sırtını hatırlatan yamalı ve partal bir yelek -yelekten çok hırkaya benzeyen bir şey- geçirmiş; ellilik, kır saçlı, fakat dinç, ok- kalı bir adam bağırdı:

“Salih, Abdurrahman, Şaban, Ali... Hadi çocuklar!”

Şahmerdanın bin kiloluk ağırlığının inip kalktığı iki ucu boş bırakılmış direklerin iki tarafına, “Salih ve Şa- ban...” diye bağırıldığını duyar duymaz, iki adam koşarak gelip oturdu.

Heybeden yapılmış partal yelekli, şahmerdan makine- sinin üstüvanesine sarılmış demir telin ucuna geçti. Dört hamlacı ise ağır ağır, iskelenin direklerini, sudaki balıkları seyrede ede, eğlene eğlene makinenin kollarına yapıştılar.

“Şahmerdanın buharla işleyeni 200, 300, 500 kilo ağır- lığı iki nefeste yukarıya kaldırır. Fakat dört kişi bu bin kiloyu makinenin büyük ve küçük çarkı sayesinde ancak işletebilirler. Ağırlığı yukarıya çekmek için en aşağı on beş dakika çalışmak lazımdır. Saatte bir de on beş dakika mola vermeden çalışmaya imkân yoktur. Bir liraya bu iş görül- mez, görülmez ama, zamanlar kötü birader. Ben Karahi- sarlı’yım. Dalgıçlıktan tut da tersaneye kadar girmediğim deniz kapısı kalmadı. Hepsinden biraz çıkarım...”

“Hadi çocuklar!”

Biri çok sarışın, narin bir adamdı. Ötekisi uzun boylu, esmer ve sıksa... Bir tanesi kısa boylu, kalın enseli ve zaman zaman birdenbire kızaracağı yerde sararan bir şişman. Dördüncüsü de her gün tesadüf edilen hamallar gibi alelade, hiç kuvvetli gözükmeyişi hâlde yorulmaz birisi.

Şimdi bu dört amele, var kuvvetleriyle çalışıyorlardı.

Sarışın, narin, uzun boylu amele ile şişman, kalın enseli bir arada; diğer ikisi de, makinenin öbür kolunda idiler. Bin kilo iki kalasın arasında ağır ağır şahmerdanın ta tepesine kadar çıkıyor; sonra dipte oturan ve ağırlığın aralarında gidip geldiği iki direği sınıksız iplerle tutanlardan biri:

“Hooo!” diyordu.

Makinedekiler duruyor, terlerini siliyorlardı. Ağırlığı yukarıya çekmeye yarayan demir telin ucunu tutan Karahisarlı:

“Haydi!..” diye bağıyordu.

Yine, dipte kalasın yanında oturmuşlardan biri:

“Bando!” diye haykırıyordu.

Karahisarlı sınıksız tuttuğu telin ucunu bırakıyor, demir tamponlar birbirine vurup iskeleyi ileri geri sarsıyor ve bin kilo tok bir sesle kırmızı ucu gözüken demir putreli on santim daha deniz dibinin meçhul taşına sokuyordu.

Karahisarlı çelik teli ağır ağır topladıktan sonra çocuklarına seslenir gibi:

“Haydi çocuklar! Bu sefer biraz daha yukarı kaldıralım. Daha iyi. Ne kadar yukarıdan inerse o kadar derine girer. Hadi çocuklar...”

Sarışın amele kıpkırmızı kesilmişti. Saçları yavaş yavaş kirli elleriyle yağlanıyor, boynunun damarları şişiyor; göğsü harikulade genişliyor, narin vücudu, birdenbire, atlet insanlarda olduğu gibi atlaşıyordu. Aynı kola yapışmış arkadaşı şişmanın yüzünde bir damla ter yoktu. Yüzü ise müthiş bir kuvvet sarf ediyormuş gibi buruşuyordu. Fakat bu sahte buruşukluk çok beceriksiz bir şekilde yapıyor-

du. Öteki koldaki iki hemşeri olduğu sözlerinden anlaşılan iki hamlacıdan birisi acınacak bir zayıflıktaydı. O da bütün işi arkadaşına bırakmaya çalıştığı için kızarmıştı. Arkadaşı ise ona en küçük bir kuvvet bile sarf ettirmemek için elinden geleni yapıyordu.

Karahisarlı yeniden:

“Vira çocuklar,” dedi.

Haziran yağmurları birdenbire kesilmiş, yaz; rüzgârsız, ağır ve kasvetli, iskelenin ve denizin üstüne çöküvermişti. Dört hamlacı terliyorlardı. Putrel bazan denizin içinde bir kayaya rastlıyor, demir güllenin, üstüne bütün hıncıyla düşmesine rağmen ancak iki üç santim giriyor; yahut da demir putreli bir balmumu gibi bir vuruşta eritiveriyordu. O zaman demiri yeniden hava tazyiki ve oksijenle işleyen ateş makineli “chalumeau” ile kesmek lazım geliyordu.

Bir cıgara molası esnasında sarışın amele, yardımcısı Salih’e:

“Bana bak ulan,” dedi. “Numaracı! Beni eşek yerine alma. Namusum hakkı için, bir kafam kızarsa, atarım denize seni.”

“Bir halt edemezsin,” diye söylendi Salih.

“Görürüz...” dedi öteki.

Salih, amelebaşı mevkiinde olan Karahisarlı’nın komşusu idi. Zor işlerden kendini ancak bu sayede ve kancıklıkla kurtarabiliyordu. Karahisarlı ise Salih’in bu hâllerini görmemezliğe gelir:

“Çalışıyor,” derdi. “Fena çalışmaz bizim Salih. İyi ameledir.”

Cıgaralar bitmişti. Tekrar iskelenin damı gölgesinden güneşin önüne çıkmak cesaretini, kendinde ilk Abdurrahman buldu. Bu çok sarışın olan sarışın ameleiydi. Sonra sırasıyla zayıf, zayıfın arkadaşı ve Salih geldiler. Karahisarlı:

“Haydi çocuklar, bu son galiba,” dedi. “Bu sefer kazığı kaktık. Vira!” diye haykırdı.

Çarklar dönüyor, küçük çark büyüğünü döndürüyor, ağır tokmak ağır ağır tepeye yükseliyordu. Birdenbire hepsi durakladılar. Karahisarlı teşci etti.

“Ha çocuklar ha!”

Bütün asılmalara rağmen ağırlık yukarıya çıkmıyordu. Karahisarlı’nın elini kalın tel kesiyor:

“Gayret,” diye bağıırıyordu.

Bir gayret daha sarf ettiler. Çarkın dişleri tebessüm eder gibi tatlı bir ses çıkardı. Sonra zincir şıkırtısı gibi bir ses duyuldu. Şahmerdan ta tepedeydi. 1000 kilo Karahisarlı’nın sözüne göre 1500 kilo olarak yere düşecekti.

Öküzleri durdurur gibi bir ses işitildi:

“Hooo...”

“Haydi!”

“Bando!”

Demir putrel müsait bir zemin bulmuş olacak ki, bir yirmi santim denizin kumları içine daldı. İskelemin dibindeki balıklar uzaklara kaçıştı.

Şimdi dört amele nefes nefese idiler. Salih’in arkadaşı, sarı yulaf saçlı Abdurrahman, Salih’e dik dik baktı. Deminki duraklamanın sebebi oydu. İşi büsbütün açığa vurmuştu. Abdurrahman’ın gözünün içinde hınç ve hiddet parlıyordu. Salih edepsiz insanlara has bir lakaydiyle denizi seyrediyordu. Abdurrahman’ın içinden, bu kıcı kendisine dönük adama bir tekme savurmak, şahmerdanın inip kalktığı iki direğin arasından şu herifi, denize uçuruvermek geçti. Fakat yalnız:

“Ulan kahpe,” dedi.

Karahisarlı:

“Kime diyon ulan,” dedi, “o lafı?”

Abdurrahman bu adamdan çekinirdi. İsterse parasını bile vermez. Bu kimsesiz, ne idüğü belirsiz, lakayt iskelemin köyü içinde Abdurrahman’ı perişan bırakabilirdi.

“Anama,” dedi.

“Neden?”

“Neden olacak,” dedi. “Beni doğurduğundan.”

Karahisarlı:

“Tövbe estağfurullah...” demekle iktifa etti.

Sonra yine her zamanki munis ve iyi hâlini aldı.

“Haydi evlatlar,” dedi. “Bu son. Ama çok kaldıralım. Hadi!”

“Vira...”

Çarklar dönüyor, fakat zaman zaman, zıncı diye duraklıyorlardı. O zaman Abdurrahman’ın gözleri ateşle dolu, Salih’e çevriliyor, Salih suratını defî hacet eder gibi buruşturuyordu. Zannediyordu ki ancak böyle buruşturursa ne kadar kuvvet sarf ettiği anlaşılacak. Fakat ne boynunun damarları şişiyor; ne de kalın, yağlı ve tüysüz kollarında bir adale hareketi görülüyordu. Abdurrahman hınçla ve müthiş bir enerji ile, dönmeyen çarka âdetâ tekme atarcasına kola yapıyor; aşağıya veya yukarıya indirmeye veya çıkarmaya çalışıyordu. Bu arada öteki koldakilere bakıyordu; Abdurrahman’a bakmamak için. O koldakilere dayanarak, arkadaşına biraz olsun yardım ettiği pek belli, arkadaşının ise iki işi birden gördüğü terden sırtına yapışmış gömleğinden anlaşılıyordu.

Bir ara yine, zıncı diye durdular.

Karahisarlı:

“Biraz daha,” dedi. “Biraz daha çocuklar...”

Abdurrahman boynunun ve şimdi alnının damarı da şişerek kola asıldı. Salih bu sefer yüzünü buruşturmaya bile lüzum görmemişti. Şahmerdan tepedeydi.

“Hoooo...” diye bağırıldı.

“Haydi.”

“Bando! Bando!”

Bin kilo bin beş yüz kilo olarak düştü.

Karahisarlı, teli bir vücut hareketiyle ileriye doğru bırakmıştı. Abdurrahman hızla bir yarım sağ döndü. Arka-

daşı Salih'i müthiş bir tekme ile denize yuvarladı. Kendisi de sırtüstü, ağzından kan boşanarak iskelenin tahtaları üzerine düştü. Salih yüzmek bilmediği için bir on dakika içinde boğulmuştu. Abdurrahman'ı hastaneye kaldırdılar.

Bu son putreldi. O da çakılmıştı. Şahmerdan makinesini, akşam karanlığında öteki iki amele, sessiz sadasız bir son vapurdan sonra söktüler.

ŞİMDİ SEVİŞME VAKTİ

SAİT FAİK ABASIYANIK

Hazırlayan
Büşra Tan E.

✕ @ f / otukennesriyat

YAYIN NU: 2240

EDEBÎ ESERLER: 1135

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI

SERTİFİKA NU: 49269

ISBN: 978-625-408-857-5 978-625-408-854-4 (Tk)

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®

İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: [0212] 251 03 50

Genel Müdür: Ertuğrul Alpay

Genel Yayın Yönetmeni: Göktürk Ömer Çakır

Editör: Ayşegül Karayama

Kapak Tasarımı: Harun Tan

Dizgi-Tertip: Çelebi Şenel

Baskı: Yıldız Mücellit Matbaa ve Yayın Sanayi AŞ
Maltepe Mah. Gümüşsuyu Cad. Dalgıç Çarşısı Apt.
Nu: 3/4 Zeytinburnu / İstanbul
Tel: [0212] 613 17 33
Sertifika Nu: 46025

İstanbul - 2025

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir. Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

ŞİMDİ SEVİŞME VAKTİ

Çıplak heykeller yapmalıyım.
Çırılçıplak heykeller
Nefis rüyalarınız için
Ey önümden geçen ak sakallı kasketli,
Yırtık mintanından adaleleri gözüken
Dilenci
Sana önce
Şiirlerin tadını
Aşkların tadını
Kitaplardan tattırmalıyım
Resimlerden duyurmalıyım, resimlerden...

Şu oğlan çocuğuna bak
Fırça sallıyor
Kokmuş manifaturacının ayağına
Dört yüzbin tekliğinden
On kuruş verecek.

Seni satmam çocuğum
Dört yüzbin tekliğe.
Ne güzel kaşların var
Ne güzel bileklerin
Hele ne ellerin var, ne ellerin.

Söylemeliyim
Yok
Yok... meydanlarda bağırmalıyım,
Bu küçük
Güllerin buram buram tüttüğü
Anadolu şehri kahvesinde
Kiraz mevsiminin
Sevişme vakti olduğunu.

Resimler seyrettirmeli, şiirler okutturmalıyım
Baygınlık getiren şiirler

Kiraz mevsimi, kiraz
Küfelerle dolu pazar.
Zambaklar geçiriyor bir kadın.
Bir kadın bir bakraç yoğurt götürüyor
Sallıyor boyacı çocuğu fırçasını
Belediye kahvesinde hâlâ o eski, o yalancı
O biçimsiz Bizans şarkısı

Sana nasıl bulsam nasıl bilsem
Nasıl etsem nasıl yapsam da
Meydanlarda bağırsam
Sokak başlarında sazımı çalsam
Anlatsam şu kiraz mevsiminin
Para kazanmak mevsimi değil
Sevişme vakti olduğunu...

Bir kere duyursam hele güzelliğini, tadını,
Sonra oturup hüngür hüngür ağlasam
Boş geçirdiğim bağırmadığım sustuğum günlere
Mezarımda bu güzel, uzun kaşlı boyacı çocuğunun
Oğlu bir şiir okusa
Karacaoğlan'dan
Orhan Veli'den
Yunus'tan, Yunus'tan...

YEİS

Akşamüstleri geliyor
Tam insanlar işten çıkarken.
Salkım salkım tramvaylardan
Bir güzel çocuk yüzüyle gülümsüyor
Namussuz, akşam üstleri geliyor.

Neremden yakalıyor; bilmiyorum
Ben tam sevmeye hazırlanırken
On altı yaşındaki sevgilimi.
Elini elimle tutmak
Yirmi dört saatte bir
Sıcak bir laf dinlemek isterken...
Rezil... Tam o saatlerde geliyor!